

TRÜ

NSV Liidu Ajaloo kateeder.
Kunstiajaloo erikaru.

Vene realistliku žanrimaali osa
sotsiaal-politilises võitluses
XIX sajandi II poolel.

Diplomitöö.

Ivi Tingu.

TRÜ NSV Liidu ajal. kat.

№v. n. 2034

Pispejuktus.

19. saj. II pool oli kogu vene kultuuri äitsengu periood. Siis elasid ja tegutsesid suured vene kirjanikud Ošernõševski, Nekrassov, Ostrovski, L. Tolstoi, Džehhov, Gorki jt.; see oli aeg, mil vene muusika saavutas Tšaikovski, Mussorgski, Rimski-Korsakovi, Balakirevi jt. näol oma suurima äitsengu. See oli vene maalikunsti võimsa tõusu ja arengu periood.

See äitsengu periood vene keele kultuurielus oli tingitud tema majanduslikust olukorrast, tema sotsiaalpoliitilisest arengust.

19. saj. algust iseloomustab vene rahva iseteadvuse kiire tõus ja ühiskondlik-politiilise võitluse teavnemine. Venemaa sisekorra reorganiseerimiseks antasid aadlikud revolutionaärid poliitilisi

salaorganisatsioon. Nende organisatsioonide suurimaks ürituseks oli dekabristide ülestõus 1825. a., mis lõppes ebaõnnestumisega. Revolutsioniliste massidega otseselt mitteseotud ja neile mittetoetunud ülestõusu purustamine oli siiski väga õpetlik revolutsionääride järgnevaile põlvkondadele. Vabastusliikumine tegi V. I. Lenini sõnade järgi, läbi kolm arengujärku vastavalt uue ühiskonna kolmele peadassile: 1) aadli-periood, umbes a. 1825-1861; 2) väikekodanlik-demonkraatlik ajajärk, umbes a. 1861-1895; ja 3) proletaarne periood, alates a. 1895.

Revolutsionilist liikumisest osavõtjate tegevus oli objektivselt seotud hulkaade tegevusega. V. I. Lenin aitab sellele, et revolutsionilise mõtte ajalugu Venemaal on tihedasti seotud rahvamaade võitlemisega pärisarjuse vastu.

Rääkides revolutsionilisest Venemaast, meenutavad V. I. Lenin ja J. V. Stalin tehti uue

---

1) V. I. Lenin, Venemaa töölisaajakirjanduse minevikust. Tööd 20. Tallinn, 1953. lk. 219.

rahva suure luuletaja Keurassovi sõnu: Oled rikas ja armetu, oled võimas ja jõuetu, Emma Nuuma!

Oles rikas oma varadelt, võimas oma saugarliku ja andeka rahva poolt, oli tsaari-Venemaa mahajäänud agraariuma ja töölise ning talupoegade elu oli seal troostitu.

1830-ndail ja 1840-ndail aastail kasvas talurahvamasside stiihiline liikumine järgivõimelt, kuid ei muutunud siiski nii tugevaks, et oleks tagatud kindel tugivalat pealturgins isevalitsusele.

Tsaari-Venemaa astus kapitalistliku arengu teele hiljem kui teised Euroopa maad. Kuni moodunud sajandi 60-ndate aastateni oli Venemaal vabrikuid ja tehaseid väga vähe. Ülekaalus oli pärisarjund põhinev aadlike-mõisnike majandus. 19. saj. keskpaiku selgus täielikult vabadusest pärisoruse tööjõu kaaljulukkus ning hästi tööstuse kui ka põllumajanduse alal. Pootvate jõudude eolaseine

areng riigis oli ilma pärisajuse kaotamiseta võimatu. Kodanlike ümberkorralduste ja pärisoist vahekorradde lõpliku likvideerimise edasilükkamine võimatust näitas Krimmi sõda. Lõpuks tõusis ka talurahva rahutuste määratu suur tõus, eriti Krimmi sõja perioodil, sügavast kriisi riigis, mis kutsus esile selle kriisi peapõhjuse - pärisajuse likvideerimise vajaduse.

Riigis kujunes väga revolutsiooniline situatsioon. Kuid rahvalikumine ei arenenud revolutsioonilis. N.S. Lenin selitas nimetatud pausi sellega, et sel perioodil „rahvas, kes oli sadu aastaid mõisnike arju- ses, ei alnud suuteline täiusma laialdaselt, avalikult, traditsioonile vabanduse eest.“¹⁾ Pöolis- klass oli alles kujunemas ega suut- nud talurahvast vialt ilva- litse ja pärisajuse ründamiseks.

1) Lenin, N.S., Uputumism ja II Internatsionaali krahk. Peerid 22. Tallinn, 1953. lk. 98.

Massiline talurahva võitleus kutus eile elava kodanlik-liberaalse liikumise, liberaalsed mõisnikud ja kodanlus kõnelesid avalikult pärisajuse kaotamise vajadusest. Talurahva revolutsiooni ähvardus sundis valitsust anna reformide teele.

Pärisajuse kaotamine viidi läbi 1861. a. talurahva traumunud mõisnikevastase klassivõitleuse tüügi muutis. Kuid talurahva liikumine oli killustatud ja stiihiline. Just seepärast õnnestus pärisajapidajail läbi viia pärisajuse kaotamist oma huvides.

Kuid ka pärast pärisajuse kaotamist jätkasid mõisnikud talupoegade rõhustumist. Need reformid olid kodanliku iseloomuga, mis viidi läbi pärisajapidajate poolt ja nende huvides. Sel kombel jäi alles peagu sama olukord, mis valitses pärisajuse ajal, ainult selle vahel, et nüüd talupoeg oli isikloomult vaba, teda ei tohitud naagu

osja müüa ega osta.

Pärast pärisajuse kaotamist hakkas Nõmmeaal viiruti arene-
ma kapitalism ja näikinäs sellega
kasvama tööstuslik proletariaat.
See oli uus ühiskonna klass, kes
pärisajuse aegsetest vabrikutöölisest
põhjalt erines nii oma kontsent-
reerituse poolest suurtes kapitalist-
likes ettevõtetes kui ka oma
võitlusaktiivsuse poolest.

Loomulikult ei näinud
sellist poliitilist tõrjumist ja võit-
lust enamalt ja enam
kirjandus ja kunst. Kirjanduses
kajasid Kevrasovi ja Saltõno-
Stredinski protestikäälid. Maali-
kunstis tõstis rühm noori kunstnikke
võitlusliku Akadeemia ametliku
kunstilaadi vastu. Sunnitudena
mitte demokraatlikust ideedest
ja tundes ülestõusnud rahva
tõetust, nad püüdsid leida uut
kunsti, mis oleks lähedane ja
arusaadav töötavatele massi-
dele.

19. saj. II poolel ka kunst lüü-
tib üldisene võitlusse taari-Neu-
maal valitva pimeduse, tooruse,
omavoli ja vägivalga vastu.

Kunstnikud kujitavad oma töö-
des ümbritsevat elu, kodumaa
loodust, portreteerivad naasaegseid,
annutavad temaid oma
rahva minevikust ja naasaegsest
elust, paljastades julgesti ja ha-
lastamatult selle varjukiilgi.

Eriti suurt osa rahva võit-
luses oma vabaduse eest etendab
19. saj. II poolel realistlik olustiku-
maal.

Olustikumaal - see on üks
kujitava kunsti ala, mille aines
on naasaja sündmuste ja ühis-
kondliku elu kujitamine. Olusti-
kumaal on tihedasti seotud
ka ajaloole ja portrumaaliga.
Olustikumaali äiteng sõltub
tavaliselt demokraatline jõudude
osast ühiskonnas.

Olustikumaali algeid
võib leida juba antiikkunstis.
Lääne-Euroopa kunstis

alustikumaal kui iseseisva riigi-
harru tekitab 15.-16. saj. 19. saj. kesk-
lõpus järevalt alustikumaali asa-
tähtsus, mis on tingitud iha
süvenevatest vastuoludest kapita-
listlikus ühiskonnas. Suured prant-
suse realistid L. Daumier, J. Courbet,
F. Millet jt. püüdnud oma maa-
lides 1848. a. revolutsiooni valeari-
üksustavaid nohtumusi, viim-
sulaseid ja teisi väärnähteid
kapitalistlikus ühiskonnas.

Ka Venemaal etendab
alustikumaal suurt ja mobiliseeri-
vat osa võitluses isevalitsuse vastu.
Suurima tähelepanu saavutab ven-
alustikumaal 19. saj. II poolel ja
20. saj. algul. Sel ajal omaandab
Venemaa nüüd juhtiva osa
kogu maailma kunsti arengus.

Realismi tähtsime vene olustikumaalis.

19. saj. I pool oli ajaks, kus
Nemmaa algava kodanliku arengu
mõju all hakkasid realismi ideed
endale tuld rajama kõigil vene
kunstil aladel. Rahvusliku iseteaduse,
ihisvõrdlikkuse idee ärkava rahva
rahvusliku uskumise sügavalt prog-
ressiivsed ideed leidsid kajastuse
ka kunstis.

Kui akadeemilise kunst nel
18. saj. viimastel aastakümnetel kunst
arenguga sammu pidas, siis kirjnes
ta 19. saj. I poole valitseva poliitilise
reaktsiooni mõjul. Akadeemilise
klassitsismi harkas võtma üha
enam voo nullid ilmut. Akadeemia
kaites hoolikalt oma „kõrget“ kunst
olustikulise kunst vastu, mis
käsitles lihtsava elu-olu. See
kale maailma võitlus mängis

maanduva pedagoalse - pärisajulise
muusti kaitsi - akadeemia - asatäht-
suse langemise algust vene ees-
rindliku muusti arengus. Selle vält-
luse viisid lõpule pedagoogilise -
rahvusliku - realistliku muusti eest
võitlejad.

1812. a. Isamaasõda ja Napo-
leoni purustamine tõtsid tunduvalt
venelaste rahvusliku iseteadvuse ja
arendamise poliitilist mõtlemist.
Vene rahva laimata hukade
aktiivne osavõtt sõjast äratas
sügavat huvi rahva vastu tolle
aja seltskonna esirindlikumas osas.
Lühikesi olid Isamaasõja süüdlasena
tõukajõuks tulevaste dekabristide
teadvuse, patriotsmi ja pärisajulise
võitluse kujunemisel. Need ühis-
kondliku - poliitilised ideed kujune-
vad edasi arengus. Samaseg-
selt tekkivad ka need ühiskondli-
kud jõud, kes astuvad võitluse
nende ideede teostamise eest.
Võitlus nende demokraatlike ideede
eest leiab kajastuse nii dekabris-
tide ülestõusmisel kui ka selleaegses

vene kirjanduses ja kunstis. Progressiiv-
 sed, demokraatlikult meelitatud
 kunstnikud hakkavad atinma uusi
 loominguviisi teid, pöördudes sellise
 rahva elu poole. Realistlik suund,
 mis peegeldab rahva elu ja huvi-
 sid, saab nende kunstiline loomiu-
 guliine suunas. Seejuures nad
 ütlevad lahti akadeemilise kunsti
 „absoluutsete iluideaalide“ unumar-
 danuist ja loobuvad valitsivate
 klasside reaktiivsete ideede
 turimist. Reaktiivne ei suutnud
 pidurdada demokraatlike ideede
 levikut ega ka vene kunstilise loo-
 minguviisi jõudu. Klassivõitluse te-
 raorneva pingel mõjul elustuvad
 väljaspool akadeemiat üha rohkem
 realistlikud tudentsid ja seda
 esikätki tänuväärne. Need suunad
 leiavad kehastuse Venetianovi,
 terna noolnonna ja Fedotovi
 loominguviis. Üha järgemöödvalt
 arenevad välja need elemendid,
 mis alid algelisel kujul juba
 mõningate 18. saj. kunstilise (S. Fjodorov,
 M. Šibanov, S. Seremenev) loominguviis.

Suurt osa rahvusliku-realistsuuna
kuumsti areenimises etendas Aleksei
Gavrilovitš Neutriantsov (1799-1847), kes on
tuntuks püüdnud talupoegade elu
kujutatavate töödega. Neutriantsov pani
uue maalikuumsti aluse alustikulisele
žanrile. Neutriantsovi maalide kaug-
lastus olid tavalised uue talupojad.
Neutriantsov avas oma loominguga
uue ajajärgu uue maalikuumsti,
milles peegeldub esmakordselt uue
küla, selle tüübid, uue maastik.
Neutriantsovi esimene talupoegade
elu kujutatav maal "Rehala" etendas
tõhutu suurt osa mitte sümpaatses
Neutriantsovi enda loomingus, vaid
kogu uue kuumsti arengus illdel.
Oma maalidega "Mõisaproua
hommik" ja "Püüdi koorimüü" algas
temaatikalt demokraatiline ja
akadeemilisele suunale otse vastand-
line teoste seeria.

Neutriantsovi atringud rea-
listi suunas on aga veel tugevasti
varjutatud idealiseeriva, tegelikumist
kaunistava püüdega. See idealiseer-
imine pole siiski traditsioon, vaid

tegemist on siira, vahendite näiv-
susega. Venetsianovi tähtsus on
väga suur seetõttu, et ta tõi
julgelt maalikeunstis uue teema, te-
ma maalid olid siiski rahvalli-
nud teosed. Ja loomingu realistlik
suund on selgeks väljendunud uue
kunstisemaldumise reaktiooniline
Akademia ametlikult ideaalidest.

Venetsianov on esimene uue kunst-
nik, kes jätkendab viljeles alusti-
kultit äärmiselt ja püstitas uue
vaate talupidajale. Ja näitas, et
need inimesed rahva hulgas
omavad kõrgelt moraalsel-
taset, hinnatavat iseloomu. Seega
Venetsianov on kunstnik - nooraator,
kelle demokraatlikult meelitatud loo-
mug avaldas mõju paljudele tes-
tele kunstnikule.

Oma kunstis põhimõtete kuld-
lustamises, rahvalliis äärmiselt juuru-
tamises asutas Venetsianov oma
„akademia“ - isikliku maalikooli
oma nimes Sofomoros. Ja õpetamise
meetodid olid realistlikud, enne-
tades tulevikku. Nii näis ta läbi

looduses töökamne printsiibi, rõhutas erinevate materjalide edasiansulmise oskust, „lihtsate asjade“ ilu tunneta-
mist, nende seostamist inimese iga-
päevase eluga ja individuaalse
tee leidmist kunstis.

Suurem sammus edasi
võetud realistliku kunsti arengus on
Pavel Andrejevitš Fedotovi (1815-1852)
looming. Kogu Fedotovi loomingu-
tegevust iseloomustab süstemaatiline,
üha enam sügavuse tungiv elu
tundmaõppimine. Peda tõmbas enese
poole tänav. „Töö ateljees hõlmab ainult
1/10 minu ajast. Peamine töö toimub tä-
naval ja rõõrastes majades. Ma
õpin elust, vaadates mõlema silmaga,
mu süsteem on laiali pillatud üle
kogu linna ja ma pean nad ise
üles otsima. Istudes ateljeis, võib
ainult ennast korrata, minna ta-
gasi, aga mitte edasi.“¹⁾

Need Fedotovi sõnad on
programmiks kunstnikele-realistidele.
Fedotovi sõnad ümbritsevast elust

---

1) Морансон, В. В., Тосыгарембенмар Тпремьркотенар
Тануеллар. Москва, 1953. lk. 12.

on väga lähedaud neile, mida hiljem ütleb suur revolutsionaär-demoskraat Isernõševski, tulevane peredvõimude õpetaja - "ilu on elu."

Fedotovi loomingu ilmub uus moment, mida ei esinenud veel Venetsiaanovi juures. Tema töödene ilmub tegelikult kriitika. Kui kõhelda kriitilisest realismist maalikuunstis, siis selle rajajaks on just Fedotov. Sel perioodil demokraatlikult häälstatud muutmine luubi ühiskondliku miinimuste vastu viib mõõdapäsemalt nende nähtuste kriitikanii ja vastavalt sellele juba 40-ndatel aastatel Fedotovi loomingu sikkub eksplaanile tegelikult kriitika. Iga Fedotovi maal avab elu muigi negatiivse külje, selle satiriseerib näi psühholoogilise momentide. Tema peen humor muutub üksikuis teistes teravaks satiirius, mis kajastab väimekondluse ja kaupmeeskonna üksjaliku olemust. Fedotovi novaatorelus seisab sellis, et tema loomingu kaudu kajastus esmanordelt vene kunstis nii laialdaselt ja mitmekülgselt

ümberitsev tegelikkus. Kunstnik summas
ihena esimentest halastamatu satiiri
valitseva klassi „pimeduse riigi“ vastu.
Juga alid Fedotovi tööd uueks
etapiks realismi arengus uue kunstis.
Juba noorpõlvest peale ilm-
neb kunstniku teis selgesti püüed
sügava sotsiaalse satiiri poole.
Selle küllaldaneus tõenduseks on
„Jaoskonnapiirid ei ole suure püha
elõhtul“ (1837). Oma inim, oma paljas-
tava summa poolt on see joo-
nistus väga lähedane suure vene
kirjaniku Gogoli suuremate romaa-
dia „Revident“ lehemõlgedele. Joonis-
tus kunstnik narab tugevalt
välja altkäemaa võtmist. Joonis-
tuse autoris võib juba aimata
tulvast suurt kunstnikku, nii-
suguste silmapaistvate maalide
nagu „Värske kavaler“ ja „Majori
kõrjad“ loojat.

Nende maalide loomisele
elnes kunstniku pingeline töö
enda täiendamise kallal, oma
kunstilise silmaringi laiendamise-
sel ja professionaalse meistritunne

tõetumil. Kunstnik jõuab üha
kindlamale meendumusele, et
kunsti traditsiooniline raame on
vaja laiendada, võtta ujutamine
objektiks inimeste igapäevase elu.
Neljakuuendaate aegade kunst
tekitab Fedotovil soovitus joonista-
da ning sejärel trükkida
terve seria pilti elust, mida
oleks ühendanud üldine nimetus
„Kombelis-kriitilised pildid igapäe-
vasest elust“. Seda kavatsust ei
õnnestunud kunstnikul täiel mää-
ral teostada, kuid selle seria
joonistused hämmastavas oma elu-
like faktide avara käitlemisel, vaat-
lusvõime teravuse ja ieloomustuste
kõpsusega.

Kunstniku kogu tegevust
juttis see rahva helgese tule-
vikku, ja mida tugevamini tajus
kunstnik endas seda tennet, seda
selgemini tulib tema tööde huu-
mori tagant nähtavale kibe iroonia,
sarkasm ühiskondliku elu väidja-
like väljende üle. Paljastades paherid,
võitles Fedotov inimeste õnne eest.

Selles seisab Fedotovi loomingu sü-
gav humanism.

Väga huvitavad on Fedotovi
kaks kompositsioonilist joonistust
"Fidelka haigus" ja "Fidelka surma
tagajärgid." Proual haigestus tema
lemmikkoer. Koera haigus ja surm
põhjustavad majas tohutu segaduse.
Arvatult jooksevad mööda tuba pea-
kaotanud inimesed. Proua on lange-
nud minestusse. Grupp nunnu kogu-
nenud nahi arutab aruteldud
sündmuse. Päärane on nende joonis-
tuste ideeline süü. Kuid seda auek-
toodina näivad sündmusest nipitades
paneb kunstnik vaatleja täiesti mõt-
lema. Kui palju on labasust ja iga-
mugust sellises mis sümmatib tujuma
proua kapiise! Kui raske on nendel,
kes on sunnitud täitma neid
kapiise! See tema rõõmab joonistuses
eriti tugevasti.

Mugavimundlate aastate teisel
poolel areb Fedotav juba suure-
mate teoste loomisele.

"Loomumini pärast joonistust
või värske kavaler" (1846) on naine

mõttele ja kõrgel meelalinnusel viili.
Kunstniku kujitab siin väinest tõinav-
muist, kes on saanud oma esimese
ordeni. Poas valitub täielik võrre-
loogedus, taimunud joonmuigu jäl-
jed. „Näisku kavaler“ ise näitab
tähtsa ilmeaga kõõgitiidrumide orde-
nit, mis on nimetatud hommuurume-
le. Selles enesega rahuloleus, mis on
üle läinud tühisus nitlenuis
ja enesülistamises, avaneb ujuja psüh-
holoogiline siin. Saadud autasu
on väike-antunim sovide ülim
piir. Fedotov näitab siin sedaliini
inimete tühisust ja äärmist pära-
tust.

Sellist kriitilise mõtte teavust,
sellist elulise vaatluse sügavust,
enne Fedotovi vee maalimunstisii-
olnud. Fedotov muutus sunniga sa-
tiirixuus, kes pühendas oma talendi
võitlusele sõjavalute pahede vastu.

Maalis „Majori nojad“ Fedo-
tov protesteeris kogu hingest inimi-
tunnete labastamise vastu, mis
muutis abilu äritlinguus, mis
tallas jämedalt võine ülevat ja

üllast. Selles kunstniku-demonstraadi
protestis peitub teose peamine siin.
Maalis tõuab silma sügav elu
tundmine, inelomude ujuinas
avamine, peen psühholoogiline aluor-
ra analüüs. Kujutatud stseeni
sotsiaalne mõte on haruldalt selges-
ti edasi antud, pildi iga detail
on fikustatud, seal pole statist, kõik
lavad-igaius oma, kuid samal
ajal ka ühist elu. Fedotovi realismi
jõud seisab siin selles, et kunstnik-
psühholoog viis oma maalitööle
figuuride konkreetsed tunde-
mised, hirmu, kaupmehest isa lipitsemi-
ne, majori rahulolu - sotsiaalse
üldistuse tasemele.

Siõni aasta hiljem loob
Fedotov "Lesevuse" (1901). Nõor linn
sisab oma tühjamjäänud, rüüsta-
tud magamistoas. Kogu varandus
on võlgade kattes üles kirjutatud.
Kraon, nuke portre ja korvime - see
on kõik, mis on jäänud järele.
Lansoniilisus ja tagasihoidlikkus
kirjutatud naise edasivandumise
imahaajätuse ja abituse aluorra

dramaatilisus annavad selle maalile sügava sotsiaalse prototivärvingu.

Fedotovi looming areneb paralleelselt nende aastate realisti-
ku suunega kirjanduses, tundes
nende printsiipide, milliseid Belinski
loeb see "naturaalne" koostuuna
tunnuses. Nagu Gogol kirjanduses
näuda ütleb Fedotov maalimunstis
lahti sellest kunstist, mis tekitab
"looduse kaunistamisega" ta otsib
iimbritsuvat elust tüüpilist ja
isolemustavat. Fedotovi töodes esita-
tud tüüpkirik, seal esinev satiir ja
paljastav kriitika laevad teda
vaadelda kui idulise realismi
rajajat uue maalimunstis, kes audis
olulise ja hinnatava panuse demokraat-
liku kultuuri arendamise tsari-
venemaal niti raskest tingimustes.

Fedotovi tähtsus on suur,
eriti selle tõttu, et ta realisti-
kalt uuevusega peegeldas oma
kaasaja elu, et ta oli esirüüdlin
oma ühiskondliku suunitluse
poolt. Järgnevat aastate progres-
siivsed kunstivõimed, kes kajastavad

oma teostes mit etapi Venemaa
revolutsioonilises vabastusvõitluses, areu-
daid edasi Fedotovi suurepäraseid
saavutusi. Tatsiaal-olustikuiline
žanr, mille algatajaks oli Fedotov,
müüdis portree nõrval neiu 19. saj.
I poole maalikuunsti peamises žanris.

Realistlike suundade tekkimine
olustikumaadlis laugel revolutsioonilise
liikumise aadellikku ajajärku. Seda pe-
risodi iseloomustavad dekabristid ja
Herren. „Kõlas on nende revolutsionää-
ride ring. Kirjus kaugel on nad rahvast.
Aga nende töö ei olnud asjatu. Dekab-
ristid ärataid Herreni. Herren arendas
revolutsioonilist agitatsiooni.“¹⁾ Dekabristide
ülesteis, Herreni tegevus, filosoofilised
ruigid - need kõik aitavad omavahel
kaasa realistlike teudentide elustumise
maalikuunsti, selle teemaatna lähenda-
mine rahvale, sest realistlik kunst on
alati seotud inimeskonna progressi-
vi jõududega. Neutšianovi ja Fedotovi
loomingu realistlikes taotlustes oli veel
kiidalt peidusi, nagu kriitiline tea-

---

1) N.S. Lenin, Herreni mälestused. Valitud
teosed I. Tallinn, 1945. lk. 529.

nune nõrkus, idealiseeriva laadi olema-
 stu ja sügavate sotsiaalsed probleemid
 lemmide puudumine. Need puudu-
 järgid kaovad sajandi teise poole
 veebruaris, mil nune tänuks on astub
 oma arengu kõrgemale staadiumi.

(Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.)

(Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.)

Realistlike tendentside süveme-
rike vee olustikumaals 19. saj.
60-ndail aastail.

Krimmi sõda, mis paljastas
tsaari-venemaa reiskemise, tema
juktide reitlikkuse, tõi esile ühtlasi
lihtsa vene inimese kanglastikku.
Kuid see lihtne inimene ei tahtnud
enam leppida marmu korraga.
Revolutsioonilised meeled tihenevad,
võitlus omandab üha travama
iselaolu.

60-ndail aastail hakkas
ilmnet võtma uus vene demokraat-
lik kultuur, mille tänuks on
seotud N. G. Žernõševski nimega. See
kultuuri eest võitlejad olid põhilis-
elt vaenukirud vanale aadlikule
pärisonjuskule kultuuri. Žernõševski
andis vene kumstile selle ideolo-
gilise relva, mida nii vajati de-
mokraatlike võimude võidus.

Sellus relevans oli tema generalne
väitamine "kunstis esitatud suhted
tegelikkusega."

Nikolai Gavrilovitš Tšernõšovski
(1828-1889) kannas ja kujines kõigepealt
muidugi teda ümbritseva uue
tegelikkuse mõju all. Juba lapseast
peale oli Tšernõšovski vägivalda,
julmuse ja inimkaunatuse süngete
piltide tunnistajaks. Tema poolt
lapsepõlves nähtud õnnetate ja rau-
natajate enamine meenus ikkagi
küllalasse inimeste rühma - need
olid pärisajaloomi küla inimesed.
Kui ise tõstis tema ette pidevalt
ja teraval kujul probleemi rahva
suurest hädast ja vajadusest leida
väljapääsu kujunenud talumatutest
tingimustest. Noore Tšernõšovski vaimses
arvamus etendas tohutu suurt osa
eesrindliku uue ühiskondliku mõtte,
eriti Sluseu ja Belinski, mille teostega
ta tutvus juba varakult.

Sluuri esatutina vastu ei teeni-
nud Tšernõšovskil juhuslikult.

Eesrindliku uue kunsti ja kõigepealt
suur uue kirjanduse, Puškini, Gri-

Bojidovi, Lermontovi, Gogoli ja teiste loomingu, etendas esirindlinu uue ihihonnollinu niõtte arenemiskõigus tähtsat osa. Estetika oli Venemaal juba ammu olnud ägeda nõitluse arenius mitmesuguste ihihonnolline jõudude vahel, lähinguväljas nõitluses mõjuvõimne pärast maa vaikus ja ihihonnolline elu. jätkates Belinski jout, püüdis revolutsionäär-demokraat Šernõšovski raundada ka muusti täiendult suue vabastusvõitluse teinistuse.

Plamise taunistusena sel tel püüis siis veel Lääne-Euroopas valitsevad idealistlikk estetikka, mis hakkas pärast Belinski surma ka Venemaal muusti levima, püüdis väärida realismi teelt esirindlinu muusti arengut, sõdides niminimatad „puhta muusti“ eest. „Puhta muusti“ teooria klassitsismus seisis selles, et ta püüdis juhtida avalikuu avamist antuaasete eluviisimuste juurest „ilvate tundumuste“ maailma, mis oli kaugel pärisajine reaalsusest, nõitlusest pärisajine vastu.

See oligi põhjus, miks selle teooria
põlgastamiseks oli nii hästi hõlga-
suum teoreetiline kui ka aetuaalne,
praktiline poliitiline tähtsus.

Žernõševski sügava meeldumuse
järgi sõltub estetika üldisest
maailmavaatest, ta on maailma-
vaate osa. Üldise teadusliku tõus-
pidamise, mille vaimus pidi este-
tikat muutma, iseloomustab Žernõ-
ševski kui lugupidamist tegeliku
elu vastu, kui usaldamatust aprior-
sete, kuigi fantaasiale muldivate
hüpoteeside vastu.

Žernõševski us seisis muu
ülesanne purustada uuei alusmüü-
rudele kogu idealistiline estetiilise
teooriate hoone ja luua uus
materialistlik kunstiteooria. Seda
Žernõševski tegigi oma väitelmis
„Kunsti estetiilised suhted tegeliku-
sega“ et lahendada küsimust
kunsti suhtumisest tegelikkuse
asus materialist Žernõševski teel,
mis oli diametraalselt vastandlik
idealistlikule estetikale. Ta kunsti
tegelikkuse lähtepunktis kunstiteo-

riale üldse ja teooriale ilust eriti. „Ilu on ilu“ eitab Ižernõševski oma esteetilise teooria põhivalemi. Ižernõševski teeb selgeks, et erinevatel ajastu- ja kultuurilistel on erinev arusaamine ilust. Nii sunnib Ižernõševski eitada ilu mõiste kiitgava sotsioloogilise analüüsi, jõudes selle kaudu esteetiliste normide määramisele ja klassifitseerimisele. Nagu filosoofia nii ka esteetika valdkonnas jõuab Ižernõševski üsna lähedale materialismile.

Purustades kõik idealistide argumentid, jõuab Ižernõševski oma materialistliku põhijäreldumeni sellest, et tegelikkus seisab kunstist kõrgemal, et kunst suhtub tegelikusse nagu selle peegeldus. Ižernõševski rõhutab igati mõtet, et materiaalne tegelikkus on kunstiteoste suhtes primaarne.

Kinnitades, et kunst on tegelikkuse reproduktseerimine kunstilistes kujudes, ei avanud Ižernõševski sugugi, nagu alus see saavutada lihtsa upeerimisega.

Kunstiloo ming on protsess, mis nõuab
elavat kujutlusvõimet, teavab mees-
kust, peent maaitust. Işernõşevski
esimes kirjliku näitlejana kunsti ja
kirjanduse kõrge idulise eest, mida
saavutatame tema arvates siis,
kui kunstnik saannub ühiskonna
esiridades, kui ta oma teoste
mii hästi peigeldab tegelikkust
kui na selitab ja avaldab selle
kohta oma arvamusi, kui ta
muutub naasaja esiridades
idude muulitajaks.

Üksustavaas momentid

Işernõşevski suures ja mitmekesis-
lus oli tema piiride armastus
neue rahva vastu, alatiie valmis-
olek nõidelda oma kodumaa õnne
eest. Işernõşevski kodumaa armastus,
oli orgaaniliselt seotud tema
revolutsioonilise demokraatilisuga:
olla patriist tähendas talle
ennastsalgavat nõitlust näigi vastu,
kes arjastavad rahvast, kes tehis-
tavad Venemaad tugevas ja
õnnelikus saamast.

Esineid mitte progressiivsete ideede ilmnemisel väljendamineil maalikunstis kuulub Vassili Gri-
gorjevitš Perovile (1833-1882), kes on 60-ndate aastate vee elustikumaali parim esindaja.

Perov, kes tõi kaardimaali sotsiaalsel tasemel ja tõstis selle kõrgel tasemel, kasvas laostava pärisajuliku Menemaa vastuolude tü-
gimustis. Nene rahva kannatused, ras-
kused, tema võitlus oma rõhujate vastu ja nene eeriindliku mitte aru-
kujundajad Perovi nene demokraatliku kultuuri suureks esindajaks. Perovi loomingu peajoonetus on rahvalikkus ja realism. Perov pööras suurt tähe-
panu tolle aja antuaalsele probleemile - talupidajate raskel aluorale-
ja kujutas esimesena äigesti pärisajuse innes vaevlevate nene talupidajate vilitsust, muret ja täielikku äigustust. Samal ajal nägi ta neni suuri inimlikku väärtsi-
vastandina rõhujate ja nende käsilaste nämsusel.

Juba oma varasematel töö-
dest peale annab Perov tähtsam
pildi talusegale ja mõisnike klassi-
vahelust. Pristavi saakumise juund-
lusele (1857) näitab mõisnike häälst-
mõrimeelset pristavit, ülemuse es-
lepitavad külarauemad ja riigutajad,
kes oma nooruse vaatamata
oskab hästi lauerida intriigitses
ametnime pers. Nendele on vastau-
datud noore talupoja kuju,
mida süüdistatakse rõhkyate poolt
loodud seadusandluse alusel.

Perov kajastab oma
maalides tavalist argile, näidates
realismes just tüüpilist, näitena
maalis "Nüüme rõõtu" es. (1860).

Perovi maal "Juttus külas"
valmib talurakva reformi aastal.
Perov seunab maali traversu
päriskuju ja riigis valitseva pimeduse
vaste. Kujutatud on stseen küla-
kirikus. Trooniliselt esitatud mõis-
nikule, kes laisalt alleb tugitoolis ja
tema kergemeelsele naisele muustmü
vastandab tõsist vaevatud talu-
pojad. Nis neist sügab end arg-

ajalt, väljendades sellega usaldama-
tust jutlustaja sõnadele: ei ole teist
väinuu peale jumala väinuu.
Perov avab nende sõnade sisse
aiusa eesti abil: ühe sõnuga näi-
tab jutlustaja tawase, teiega nõis-
nõie peale, nagu allauriputades
sellega nõisnõie jumalastantud
väinuu talussegaale üle.

Väga tuntud Perovi maal on
"Ristikäin lihavõttepühade ajal
külas" (1861). Talumajast väljuvad
pühapilti nanduvad talunehed, kus-
juures maali uksumitius on joob-
nud, raevalt jalulpüüv ametirüü-
prusti. Sisse Perov julgelt naeru-
väõistab tolkaegset laostuvat ühis-
konda, ühikut ja vaimulõnu.
Kõik maalil kujutatud inimesed on
iselõnnustatud trawalt ja tabavalt.
Maali mulõolule vastab hall ja
mudane kevadmaastik.

Maalist räägiti juba
kõõa enne tema valmimist. Sei-
mest kõõda vene ühisõõnas nähti
nii kalastamatult trawat vene
vaimulõnu, ühe isevalõõnu tõe,

witiseerimist. Sellise maali suutis
luna ainult eesriidiline, demokraatlike
vaadetega ümurtuin.

Naatamata sellele, et maal
kohe tsaari võimude poolt keelati; ta
kutsus üles terveid rahvamasse.

Perovi üheks peamiseks
tööks on „Valupaja matused“ (1865).
Ka siin vastab hästiteadeldud ihe-
teoniline värvigamma pildi siule.
Ebassov võrdleb seda trest Nevrassovi
poemiga „Pakane-Punanna“ ja leiab,
et Perovi töö on Nevrassovi omast
palju kurvem, sest Nevrassovil saatus
miste naatrid ja tuttavad, Perovil
oli ainsas saatjaks trim noerane.”

Perov ei pane vaatajat mitte
ainult nägema elu täätrund kajastust,
vaid väljendama ka oma hukkamõist
elu vajukülgedele, hukka mõitma
iühiskondlikku nõrda.

Päis hävitavad kriitikad iühiskond-
likule ebavõrdsusele ja õiglustine
vaste on maalid „Teejõmine Mõ-
tiskis“ (1862) ja „Elostri stögituba“, mil-
ledes näidatase tuimust, liigsoõnust,

pimedust, silmanijaliumust, iisnõik-
surt vaese inimese nosta. Oma
maalis "Proika" kujutab Perro laste
rasket ja treastitult elu tsari-Ven-
maal. Kolm nunnatuid, jäuetit
last neavad ulku. Pubikeb tarm
trul puhub läbi laste ulumuid
riiete, kuid nad neavad edasi
oma noornat. Nälg, külm, raske,
üle jõu käiv töö - see moodustab
neude lapsepõlve.

Täis sügavat ühiskond-
likku kriitikat on Perovi maal
"Kasvatajanna tulek kaupmehe
majja". Tähelepanu keskus on
noor, lihtsalt riietatud tütarlaps-
kasvatajanna. Tütart lapse õrn, tarm
näoke on travaus kontrastis
kaupmehe ja tema perekonna müridile
nägedele, mis on täis rumalaid
uudishinnu.

Näga huvitav on ka Perovi
maal "Uppunud". Narane kammia
Moskva jõe. Kollakal veel liigle-
vad varjud, eemal on Kremlit
siluett. Jõe kaldal on noore
upunud naine keha, tina jal-

gade juures istub elatunud saan-
darm ja mõtleb. Kas on see
elu, mida nad elavad, äige?

Perovi suurem saavutu-
sus on siin see, et ta annab
üksikutelt nähtustelt minna il-
distavate järeldusteni.

Elu lõpu poole ei muuda
kuustniin luma enam nii suure
ühiskondliku traumiga maale.
Kuid see asjaolu ei välista tema
asa uue kuusti ja ühtlasi ka uue
ühiskondliku mõtte arengus.

Perovi tähtsus uue kuusti
ajaloos on väga suur. Tema oli
esimene uue kuustniin seas, kes
atustavalt protestis talupidajate ja
linnaarhivide õigustele ja rõhkumise
vasta. Perovi teodes on tunda
kuustniiku viha, kes ei suuda leppida
valitava tegelikkusega. Tema teod
aitasid suurel määral kaasa
Venemaa ühiskondliku ja revolüt-
sioonilise mõtte arengule. Oma
loominguga määrab Perov ette
uue rahvusliku kuusti edasise
kärge 70-80-ndail aastail. Ja

rajas need teid olustiku-, aja-
loo- ja maastikumaalid.

Laurimaalijate hulka, kes annavad
oma tööstes eriti teravalt näi-
data Moskva kaupmeeste teoorust ja
julgust, kuulub Nikolai Vasiljevitš
Nevrjov (1830-1904). Alustanud portre-
diga siirdub ta Perovi ja
teiste kunstnike-realistide mõjul
olustikuliste aiuste valdomonda.

Kunstniku huvi olustikumaali vastu
oli tingitud Venemaa ajaloost
ja poliitilisest olukorrast. Nevrijov,
sarnuti keel tuhandel teied ees-
rindlikud inimesed, ei saanud
mööduda vaikides kaasasõidetuid siid-
mustest, ei näinud eemale jääda
ühiskondlikust liikumisest. Nevrijov
kujutab oma töödes talupidajate ja
mõisnike, kaupmeeste ja käsitöölise
elu.

Oma maalid „Kauplemine“ (1866)
kunstnik annab edasi häbitava
stseeni „lähedast nimevixust“ -
pärisiie tüdralapse miinuit. Suure
armastuse ja hea maitsega kujutab
kunstnik ka kõige väiksemaid detaile.

Arusaamisest intsjöönist Nevjovi lähedalt sügavalt lahku Nenušianovist ja Fedotovist. Intsjööi mitte üksnes ei aita kunstnikku kirjeldamisel, vaid teavdab ka karantistidat. Nii näitus maalil kujutatud mõisniku pea kohal ripub prantsuse 18. saj. revolutsioonilise tegelase Mirabeau portree, see aga ei tänuita teda sugugi kauplemast siinestiga. 1866. a. valmis kunstnikul maal „Protodiakon kaupmehe nimipäeval.“ Siin kunstnik ühest küljest nagu jätkab oma loomuliku antiklerikaalsed teemat, kuid teisest küljest jutustab elava kaupmeeste elust, tutvustab vaatajaid „pimeduse riigi“ esindajatega. Maalil on antud terve galerii kaupmehkonna negatiivseid tüüpe, milliseid oma töös halastamatult oli püüdnud suur vene kriitiku revolutsiooniline demomaat. Dobrodjukov.

Nevjovi erutas sügavalt lihtsa vene naise saatus. Tema parimad tööd kujutavad näisi:

"Kasvatajanna" "laige" jt.

Maalis "Kasvatajanna" (1867)
on näidatud iivalitushäini mäisa-
prouat, mis kavatses oma laste
kasvatajanna neile panna ühele
oma talupojale, et varjata poja
"pattu". Sga kuu maalit on eda-
si antud haruldase sulisusega.

"Kaupmees - kaupdaja" (1867)
on huvitav selle poolest, et siin
kuustuic ühendab vee naie rase
saatue uigitamie kaupmeesonna
pajastamiega. Maal on noogu
jõyiks tuma varumiste tõie

"Kauplemine". Vahel on arnutt selle,
et varem teinud tegevus päisaryüsi-
kul Venemaal, aga nüüd on näi-
datud kaasaega. See näitab, et
kauplemine inimiega jätkub
ka nüüd. Sellel väikeel maalie
ilmneb noogu kaupmeesonna
moraalne pole. Sama teemaline
on veel maal "Kaupmees ja kaup" (1893)

70-ndate aastate algul
kuurjõie loob tõie, mis on juba
väheha sotsiaalse traumiega
näit. "Elumieetus", "jutlus" jt. Nüüd

töodes ei ole enam endist dramaatilist traagust. Lõobumine sotsiaalselt teemadest ei ole iseloomuliku mitte üksnes Nevrojovile, vaid ka mõningatele teistele vene kunstnikele. See oli ajaloolise olukorra arengu tulemusena.

Kuid sellist hoolimata on Nevrojov üks kriitilise realismi paremaid esindajaid vene alustikumaalis. Oma töodes ta näitas kõigi sotsiaalselt klasside esindajaid. Tema tööde kriitiline jõud on suur. Nevrojovi tähtsaimaks teoseks loetakse seda, et ta lõi vene alustikumaalis naiste kujut, mis moodustas kaasaja vene avalikkuse tähtsaima probleemi: Nevrojov seisis vene revolutsiooniliste demokraatide nõrgusel, rõhutud ja ekspluateritud rahva poolal. Lenin märkis, et kui meil es on tõeliseks suur kunstnik, siis ta peab oma töodes kujutama kas või ühte osa revolutsioonist. Nevrojov oma parimatel töodel peegeldas paljusid külgi vene revolutsioonist. Nevrojovi alusti:

1) N. S. Lenin, Lev Paltsi kui vene revolutsiooni peegel. Tead 15. Tallinn, 1953. lk. 179.

kummasi paljastav iseloom, tema piiritu demokraatism ja idealism, muudugi piiratud oma aja raamidega. - määrasni Nevrajavi loomingu realistliku olemu.

Suure populaarsuse omanud on Vanili Vladimirovitš Pukirjevi (1832-1890) maal "Ivavõrdne abielu" (1862), mis mõeldud neuvolt ja äigesti kirjutas kaasaega, et uus kaasaegne kriitika kirjutas: "Kuidas on see abielu ebaõrdne? See on muil ju näige tavolise abielu." Maal kirjutas noor tütarlaps laulatamist vananen-
duskandjaga. Noormees, kes äärmise nõrdimusega vaatab teinuvad stseeni, naagu väljendans neustriinu euda tundeid: tema mulepaha naiste ärgustata alusorra üle ja tema huumaniõistu varanate üle mõinulle.

19. saj. 50-ndatel aastatel äratas tähelepanu noor andmas neustriin Valeri Ivanovitš Janobi (1834-1902). Oma maalil "Puuviija müüja" piinab loomitada sotsiaalsed karakteristikat. Maalil on kirjutatud

1) В. Зинченко, Чертавыи драк. Москва. Ленинград, 1947. lk. 12.

kauplyjat, kes pakub aetjale sidrunit. Tema näol on kaupmehe ja petja kaval uueatus. Maal näitab, et Jakob ei mõistis hästi selle kaupmeeste maailma esindaja klassi-olemust.

Jakobi elas intensiivset iihiskondlikku elu. Ta armastas aega veeta oma aja parimate, progressiivelt häälestatud inimeste seas, millele ajaolu muudugi tugevasti aitas kaasa kunstniku maailmavaate kujunemisele.

1860. a. Jakob ei alustab tööd oma tähtsaima maali "Naugete puhkustus" kallal. Siin-
tatud maali peitakse vene muusti-
sedoõrnins. Siin ilmuvad selgelt ja meeldejäävalt kujul vene rahvusliku kunsti paremad jooned. Maalitud selgelt ja veenvalt, töö üllatab oma mõtete sügavuse ja dramaatilise väljenduse rikkalikkusega. Maali juures tornab silma selle tihed ja sügav side eluga. Töötades maali kallal, kunstnik

---

1) B. Gogol, Валерий Иванович Яковлев.
Москва - Ленинград, 1949. лк. 11.

ei alnud elu passiivseks vaatljaks. Neutraalne, viiete suhtumine teemasse oli temale võõras. Janobi mõistis sügavalt ja tundis kaasa rahva kannatustale.

Selle maali edu avas noore kunstniku es kõik ukused. Janobi sõidab välismaale, kus neidab kahensa aastat. Seal arastail ta leeb hulga žanri- ja ajaloomaale nii Itaalia kui ka Prantsusmaa elust. Kuid need tööd erinevad travalt tema varasematut töidest. Neis on võimatu ära tunda „Nau- gide pühnepeatus“ temperamentset ja raevukat autorit. On kadunud side eluga, kunstnik suhtub teemasse ükskõikselt.

Janobi kui kunstniku loo- minguline tee oli väga võimur. Tema ebaõnnestumisi seletatakse sellega, et ta kaalustas sidemeid oma rah- vaga. Janobi ei alnud elu lõpuni jäykindel. Naotades elava sideme masside liikumisega, ta kaalustas oma loomingu, madaldas selle idulist ja kunstilist taset.

Oma loomingu pühendab rahva teenistusse ka noor vene kunstnik Firs Sergejevitš Žuravljov (1836-1901). Sügavat protesti naiste õigustuse vastu sisaldab tema maal „Enne laulatust“ (1874). „Kaupmehe meel“ (1876) paljastab kaupmeeskonna elu ja kommuni labarust. Žuravljovi demokraatlik loomung, mis tugineb sügavale elu tundumisele pais- tab silma tiipide selgusega, karak- teriseerimise sotsiaalse teavusega.

Yemaatika antuaalsuse ja tegelikkuse satiirilise kujutamisega tõmbas endale tähelepanu andenas vene kunstnik Leonid Ivanovitš Solomatkin (1837-1883). Oma maalides ta kujutab uuevalt ja äigesti seda elu ja meel inimest, kellele seas ta oli üles kasvanud. Yema maa- lide naugelastus on linnasukonud, põmajade elamine, töötud arstid, koduta rändurid. Lihtsate alustim- liste stseenide kujutamise kogu nende satiirilises teavuses omandab tema loomungus sügavalt sotsiaalse ja paljastava tähenduse. Selline

on näitus Solomatkini maal
"Pulmaal" (1872).

Suur kunstnik ja aktiivne
ühiskonnategelane oli Iljarion Mihhailovitš
Pjanišnikov. (1840-1894).

Ühes oma varasemas teos "Kirja luge-
mine juurviljakaupluses" (1864) ta näitab
nuuvalt ja iseloomulikult kirjilise
sündumise lihtsate inimeste elus.

Kogu Pjanišnikovi loominguline
diaparaan ilmneb tema nuusamas
maalis "Kalgimehed". Siin kujutame muat-
kaid kaupmehi, kes lõhustavad end
vana aumüüri kuld. Pjanišnikov
näitab siin suure sotsiaalse traumu-
sega inimeste moraalsed laastumised
ja ühiskonnas valitsevat ebavõid-
lust.

Pjanišnikov oli kunstnik demokraat-
like vabadetega, kes mitte üksnes ei
näinud ühiskonnas valitsevaid
võitlusi, vaid ka asus võitluse
nende vastu ja kukus oma loomingu-
ga esirindlinke inimeste üles võitluses
helgema tuleku eest. Oma maalil
"Pühjad need" Pjanišnikov kujutab
revolutsionääri, inimest, kes vaata-

meta entekornivale rakumtele annab
noogu oma jõu ja surgia rahva tu-
nistuse.

Suure müsterlikumuse saamata
kumotvina oma maaliga "Episod
1812. a. Soomaaiojast". Siin Prjanõšnikov
kujutab vene rahva vanglakuin mi-
nevinnu, näidates selle sõja valvakuin
iselaanu ja laiaale maanide patrio-
tismi.

Kumotvinnu hilisematel töödel
korvab silma puht jutustav laad.
Maalis "Karmid romaunid" Prjanõ-
nikov näitab tüüpilist stseeni väike-
kodanluse elust. Niiid kumotvinnu
loobub sõjaalustel, kritiseerivatel tu-
madest, asudes süütute Zaurimaalide
valdnuonda.

Prjanõšnikov: tema seisab
selles, et oma loomingu parematel
aastatel ta lõi tõeliselt valvakuin
Zaurimaale, millelta rajastub piisitu
armastus oma kodumaale ja vene
rahva vastu. Prjanõšnikov: kunst on
väga talhedane elanovnik omaale, kuid
ta annas alati jääda originaaliks."

1) Н. Н. Премьяков, м. м. Премьяков.
Москва, 1950. лк. 33.

Pravõimikovile, kui kindlapii-
riline ja omapärane peredivõimude
suudajale kuulub kindel neht
vee vanti ajaloo.

Suurina töemu ja õitengu
saavutab vee vanti 19. saj. 70-80. ndatel
aastatel, mil ta astub kvalitatiivset
uude arengu järku.

Kriitilise realismi õitseng
võrre olustikumaalis ja tema osa
sotsiaal-poliitilises võitluses.

1841. a. pandi Akadeemias
maksima uus nord. Seniste õpilaste
asemele, keda nävati peamiselt Aka-
deemia kasvatuskooli kasvandi-
kest, tuli nüüd rohkemti segasid
süslinnu noorukid, kes tõi ennega
kaasa ka oma elutundmise, oma
näituse kunstis esmähidest ja illes-
annutist. Lasknud progressiivsed
kunstnikud oma näitustel, oli Aka-
deemia sunnitud andma Püügilis-
maali "Ebaõrdu abelid" seel
kunstniku nimetus. Sellised teosed
ei võinud jääda vastukaja ärata-
mata noorsoo hulgas, kellele juba
ammu oli muutunud talumatuse
rangelt piiratud temaatika antiik-
selt ajasest ja müütoloogiat. Aka-
deemia õpilased lugesid Kvernöövoni
ja Stassari artikleid Kunstide Aka-

deemia mahajäänusest ja tardu-
nusest. ja selle tulemusena oli re-
volutsiooniline muutlolu tegev-
nemele Akadeemias.

1863. a. pöördumisel muudmuda-
le võistlijad Akadeemia juhatuse
peole palvega, et neile antaks vaba-
dus võistlustöö teema valimise.
Vastus oli eitav ja komisari üldi-
sena teemas määrati „Pide
Wahallas! Nüüd teataid need
kunstnikud, et nad lootuvad
võistlustööst, ja lahkuvad Aka-
deemiast.

13 kunstnikku „mäs“ töestas iga-
nenud akadeemilise kasvatussüsteemi
täielikku nõukuarisemist, kunstnikke
kindlat soovi minna üle täielisele
niijutamisele. Selle rühma hinges
oli J. Kraunsi. Hiljem niijutab ta
ise selle kohta, et see olvad olud
ainus kaunis, ausalt ja hästi ela-
tud päev tema elus.”

Paar päeva hiljem organi-
seeruvad Akadeemiast lahkunud
kunstnikud tihedaks rühmaks, mis

---

1) J. Kraunsi, 1949. lk. 14.

mis muutus varsti kunstiteadlikuks. Sellele
organisatsioonile eesjuht oli praktiline
kommunisti tüüp, mis levis lään
Jõrnõševski romaani "Mida teha?"
artell loodi ühise töö jaoks, tema
teadlikkus platvormis oli realistliku
kunstilise aluse elluviimine. Artelli
suurimaks saavutus oli näituse
korraldamine Nižni-Novgorodis 1865. a. See
oli esimene demokraatlik kunstinäi-
tus Venemaal. Artell ei tegele-
nud kunagi oma tegevustega jook-
sul suutis ta kavatsada ja luua
selle südameks, mis moodustas hil-
jem kunstnike-predvõrkuse rühma.

Artelli algatus ei vastanud
siiski arenevale elule. Reaktsioon
kuuekümnendate aastate lõpul põh-
justas rea kunstnike laknemise
realistlikelt poliitiliselt. Seda võib
õelda Neorjavi, Janobi jt. kohta. Seit-
mekümnendate aastate alguses need
kunstnikud poliitilise reaktsiooni
mõjul jäta-
vad tahaplaanile
sotsiaalsed, paljastavad teemad, nad
astuvad reaktsiooni teinud.
Kui ühest küljest kunstnikud-radi-

kaalid ümarduvad idellisest realismist, siis, teisest küljest, kunstivõimendatult aastatel viis-kuus põlvkond kunstnikke, kes on üles kasvanud täielise realismi vaimus. Sellistes kunstnikus alid Repin, Myasojedov, Manoveni jt.

Sel perioodil progressiivsed kunstnikud, kes elasid üle 60-ndate aastate reaktiivse, ühinevad „Rändkunstinäituste ühinguks“. 70-ndate aastate algusest kuni 90-ndate aastate lõpuni see ühing koosneb enda ümber üsna parema ja esiründlikema, mis tekitab uue realistliku maalikunsti. Sel ajal ei olnud Venemaal ühtegi kunstniku-realisti, kes oleks jäänud väljapoole ühingu piire. Brandi moodustab ainult Nerestva-žin, kes ei tunnistanud mingisuguseid kunsti-organisatsioone ega ühinguid.

„Rändkunstinäituste ühingu“ põhikirj nimutati 3. nov. 1870. a. Esimene näitus avati 27. nov. 1871. a. ühingu peamisi asutajaid ja selle kaasaegne nimetus oli G.G. Myasojedov. Ühingu

tähtsaimas eesmärgis oli teha
muut kättesaadavaks laiadelt rah-
vamasidelt ning muuta ka ideo-
loogilises relvaks võitlus demok-
raatlike vabaduste eest.

„Rändkultuurivõitluse ühingu“
loomisega olid organisatsioonilisel
kindlustatud kõigi uue eesriideline
muutuine võitluse tulemused. See
ühinemine tähistab uut etappi võit-
luses demokraatlike, realitlene muuti-
eest. Alustades Perovi loomisega,
semine ühime võitlus muutus väin-
sans massilises liikumises, mis va-
jutas oma pitsati kogu edaspidisele
uue muuti arengule.

Peredivõitluse liikumise vas-
tab selle rahvuslik-vabastusliikumise
etapile uue ajaloos, mida Lenin
iseloovustab kui „segamisliikumise või
kodanlik-demokraatiline perioodi.“¹⁾

Rääkides uue ühiskondliku mõtte
arengust, Lenin ühjutas: „Dekabristid
ärataid Herzeni. Herzeni teostas
revolutsioonilist agitatsiooni. Seda
süvendasid, laiendasid ja kares-“

1) V. I. Lenini kirumaa teebisakirjanduse muumi-
kust. Kõsed 20. Kalluu, 1953, lk. 219.

tasid revolutsioonäärid - segasiusla-
 sed, alustades Kõrnõševskiga ja
 lõpetades "Rahva tahte" naugelastiga.
 Laiemaas muutus nende näitlejate
 ring, tihedamaas nende side rah-
 vaga. "1)

See liikumine avaldas suurt
 mõju muutuva-peredviinute maail-
 mavaate kujunemisele. Lähtudes
 revolutsiooniliste demokraatide Be-
 linski, Kõrnõševski ja Dabroljickovi
 estetika printsiipidest, peredviinud
 võitleid sellise kunsti eest, mis oleks
 tihedalt seotud rahva elu ja heurõõga,
 võitleid demokraatliku, realistliku ja
 rahvusliku kunsti eest.

Esimest korrald nende kunsti-
 ajaloos kunstnikud rõänid nii
 avalikult ja otsustavalt kunsti ühis-
 kondlikust asast, kunstnike suurest
 moraalsest vastutustundest rahva
 es. Rahva elu sai peredviinute
 maailmas tulise ja mitmevõlgse pe-
 gelduse asaliias. Kunstnikud mitte
 ainult ei kujutanud seda, mida
 nad nägid ümber, vaid ka

---

1) N.S. Lenin, sõrveni mälestuseks. Valitud teosed I.
 Tallinn, 1945. lk. 529.

hüüdasid uue tegelikkuse sotsiaalset nähtust, kutsusid rahvast üles võitlusele oma rõhujate vastu.

Loetudes uue ja maailma kunstiparimatele saavutustele, pöördvõimude oskused kunstis, nad oskavad tõsta määratult nõrgeli kunstnike sotsiaalset asatähtsust, nad teevad kunstis sotsiaalset mõtet kõige suuremal määral.

Olustiku maal, pöördvõimude juhtiv žanr, omab ühe sotsiaalse sihtpunkti, ideoloogilise suunitluse, olustiku maal kunstis näitlusorganismis rahva parema tuleviku eest. Pöördvõimude olustiku maalilises toru silmas enesolevate mitmekülgsuse ja ideoloogilisuse. Esmane avaldus kujutavas kunstis nõuab tõde reformi ja Venemaa sotsiaalseid eesvõtteid ja vastutust. Kunstnikud ei idealiseerinud tegelikkust, ei sulgenud silmi tema sügavate külgede ees, nad kujutavad elu nõuad selle vastutuse ja komplikatsioonidega. Kujutades karmi tõelisust, nad teevad rahvast

õiguses paremale elule, kutsuvad teda
aktiivsele võitlusele.

On säilinud ühingu liik-
mete nimestik tema almasole-
esinise 25 aasta jooksul. Neid liik-
meid oli 60. Tähtsamad neidest on:
Mjassojedov, Perov, Savrassov, Ge,
Kraunnoi, Clodt, Pjanižmušov, Jiškin,
Jarsõenko, Vasnetšov, Repin, Purnšov,
Arhipov, Levitan jt.

Ühingu liikmed, kes on saa-
nud populaarsust predikatsioonide uuise
all ja kes algasid oma ettevõtet ilma
rahastajata, kuid suure muga
oma ideede õigsusse, on sooritanud
aastamüümide jooksul tohutu töö.
Peale pinnajalge esineb Mjassoj-
dovi ja ettevõtte luige ning ideolo-
gi Kraunnoi etendas suurt osa
Stassov, kes toetas tulielts näituste
mõtet ja propageeris laialt realistliku
kunstainim.

Vladimir Vasiljevitš Stassov
(1824-1906), oma isamaa kirglik patri-
rist ja idelise realistliku kunsti-
tuline eestvõitleja, etendas suure
eesrindliku demokraatliku kunsti areu-

gus välgasidvat asa. Ta avaldas suurt
ja viljauat mõju tervele kunstine ja
kultuurijate pilyaadile, mille hulka muu-
lusid sellised vaimuhigilased
nagu Repin ja Illarionov, Verestka-
gin ja Balakirev, Purišov ja Borodin.
Stassov, kes oli tohutu eru-
ditsioon ja tööväimega inimene, kustu-
matu armastusega kunsti vastu, pi-
hendas kõig oma erandvõimed võinud
võitlusele elutõe ja demokraatlike
tendentside eest kunsti, realismi ja
rahvalikkuse eest.

Lõgavad mõju Stassovi maa-
ilmavaate kujunemisele avaldas ka
Põruševski. Stassov kõneles korduvalt
selle kriitika ja filosoofia võimust,
isesisvast talundist, kes läks nange-
maks ja oli järjekindlam miilääne-
lusega kodanlikud filosoofid ja
kriitikud.

Stassov ei muutunud tõusta
Belinski ja Põruševski revolutsiooni-
like demokraatismi ja seisab oma
õpetajatest ning kasvatajatest märga
madalamal isevalitustliku korra
kriitika jõulise peal, kuigi

ka temal olid sellega omad ained
õieudada, kuigi ka tema nägi selle
korra paineid ja pahusid. Stassovi
suured teosed reisavad selles, et
ta materialistliku estetikana priitsiipe
siiralt ja ausalt rakendas kujitava
muusti ja muusika vaatlusel ning
hindamisel.

Stassov tõetas algeest peale
sotsiaalt predvännuute ühingu ja
muutus tema tunnutatud idulikus
juhiks ja innustajaks. Ja tegi suurt
propagandat ühingu näitustele.

Stassov võitles kogu oma elu
kestel realistliku muusti eest, elutäe ja
sügava mõtte eest kunstiteostes, selle
eest, et kunst ei muutuks tehnikaks
ja kasutuks. Praegu ei või kunstnik
enam olla ainult oma tööala hea
meister ja elada nagu karm koopas,
üksinda ja kõigist kaugel, millelegi
mõtlema, ennast millelegi segama
mõistmata üldisi keerulisi ühikuid.¹⁾

Kunstnike ette seadles ta
ülesande luua laialdased üldistused
ja sügavalt täiplitud kujid. Kogu

¹⁾ Смачов, П., Корона и позме мунегу суганс-
мунаму. Издательство соруменска III
Москва, 1952. стр. 169.

kirglikumuga tormas ta kallale kunst-
nime nende nõuandjatele, kes püüdsid
pürata realistide tegevusvälja maasti-
kumaaliga. Stassov astus välja kunsti-
kõigi launõle arundamise, suure meis-
terlikkuse eest. Reaalse elu kujutamise
sügavus ja täpärus, fudalisni igau-
dite, rahva õigustuse ja rõhumise
vastu suunatud protesti väljenda-
mine kunstiliste kujude kaudu, val-
gustuse, demokraatia ja koduma-
armastuse ideede väljendamine - selli-
sed on need nõudmised, mida
Stassov esitas igale kunstiteosele.

Kuid ei saa jätta märki-
mata ka tõsisid nõu ja puudusi
Stassovi vaadetes kunstile. Oma meel oli
tingitud valgustajate maailmavaate
ajaloolisest püürusest. Oma väitluses
pärisõiguse, isevalitsuse ja nende süm-
nitrite vastu, esitas Stassov näiteks
täielikult akademilise kunsti kõigi
peetuvuseid külgi, Brüllövi ja rea-
tolle aja akademilise suuna kunst-
nime loomingu. Stassov ei muut-
nud täiesti marxistliku kriitika-
mis võis üksi olla täielikult teadlik.

Naatamata oma piiratud
on Stassovi tähtsus suure kultuuri
ajaloos tohutu suur. Lõhki iseloomu-
kavad teda suure nõuandjaks kir-
janduse, sotsialistliku realismi rajaja
Maksim Gorki sõnad: „See on inimene,
kes tegles kõige, millega suutis, ja
suutis kõige, millega ta tegles.“

„Rändmuusiknäitiste ühingu“
menule aitas kaasa ja organiseeris
ta esimesi samme ka suure rahvusliku
muusikunõu rajanduse P. Kretjanovi
poolt.

Pavel Mihhailovitš Kretjanov

(1832 - 1898) alustas oma tegevust suure maa-
likumuusika kogumisel 19. saj. 50-ndate
aastate. Juba mõni aasta hiljem
mainis ta oma kirjades, et ta on
võtnud endale kindla eesmärgi rafa-
da suure rahvusliku muusika muuseumi,
mis jääks kogu rahva kasutamiseks.
Sellele tähtsale ülesandele pühendas
Kretjanov kogu oma elu ja tegevuse.

Kretjanov ei almid kaugele
nõutud esineva suure muusikute tööde
koguga, kuid tema muusikutele kogu-
min muutus suure muusika rahvusli-

kuus galeriis. Pretjankovi innustas piüid
teha rahvahulmuadele nättesaada-
vans parimad kunstiteosed ja eriti
neude kunstnike tööd, keöla üübrit-
ses rahva armastus.

1872. a. avati galerii ruused
külastajatele. 19. saj. 90-ndateus aasta-
teks oli galerii kasvunud hügel-
koguns, kus oli esindatud paljusa-
jandiline vene kunsti ajalugu. Ga-
lerii tuuma aga moodustas magu
täüliu kogu neude vene kunstnike
töödest, kes tegutsesid 19. saj. II pool.

Kõm see, mis väljendas maalis
selle ajaajärgu esirindliku ideid, näin
see, mis äigesti ja sügavalt pugeldas
rahva elu ja saunditepikkust võitlust,
rahva parimate poegade meigitamine,
erutavad pildid vene loodusest - kõin
see leidis oma koha galerii saalides.

Olla esindatud Pretjankovi galeriis -
see muutus juba 70-ndail aastail
kunstnike hulgas aiaajärs. Kui Pret-
jankov omandas noore kunstniku töö,
siis vaadati seda kui kõrguimat
tunnustust.

Näga suur saatähtsus on

Iretjanovi tegevusel vene esiuudlike
 kultuuritegelaste portreede galerii loo-
 misel väljapaistvate vene realismi
 meistrite poolt. Iretjanovi tellimisel
 valmistati Gogoli, Tolstoi, Ostrovski,
 Shvreni jt. väljapaistvate vene kirjanduse,
 heliloojate, kunstnike ja teadlaste port-
 reed.

1892. a. lisandus Iretjanovi
 kunstnikutele tema surmud nende
 P.M. Iretjanovi poolt kogutud tööd,
 mis täitis galeriis suurt linna
 skulptuuri osas. Samal aastal avati
 P.M. Iretjanov galerii üle Moskva len-
 naki. Sellest peale nimetatame seda
 Iretjanovi Moskva linna galeriis ja
 arvestatame tema asutamise aega.

Sloopis uued arenguperspek-
 tiivid radis Iretjanovi galerii ette
 Suur Patrialistlik Oktoobrevolutsioon.
 Alles nüüd võis õigusega oma sõna
 öelda rahvaliku, progressiivse kunst.

Tänapäeval on kunstiteoste arv mõrrel-
 des Iretjanovi aegse galeriaga mitme-
 kordiselt suurenenud. Sloopis uus ru-
 aga ka nõuogude kunsti asanond,
 mille elukäijaks ja terajajaks oli

19. saj. II poole progressiivne kunst.

Näijapaistvans kujinus pried-
võimikute hulgas, nende organisaa-
torius ja teoreetikus oli Svan Ni-
kolajevitš Kraussoi (1837-1887), kes saa-
vutas suure muutsuse oma
maailmidega „Kristus kõrbes“ ja „Loku-
tamata leiu“ ning suure hulga
portreedega. Naatamata sellele, et
ta ise ei olnud taunet, sai ta are-
selle kunstilõigu suurest tähtsusest
ja aus nõelluse kõrges ideelises
est kunstis. Kraussoi oli esimene vene
kunstis, kes astus välja nõitlejana vene
rahvusliku kultuuri eest. Ta lärs
vene kunsti ajalukku mitte üksnes
kui andenas kunstun, vaid ka kui
suur kunstivõitri ja ühiskonna tege-
lane. Oma artiklites ja eriti oma
arvukates kirjades ta arendas parimate
vene kriitilise mõtte esindajate ideid.
Kõige Kraussoi tegevus oli ideelise,
rahvusliku ja realistliku kunsti aren-
demise teinistines.

Juba varakult kujunenid
väga tema esteetilised vaated, mis
olid väga lähedased revolutsioonilistele

demokraatide Belinski ja Idemõõsani omadale. Krausni vaatas kunstile uue rahuldile, mis aitab teenida rahvast, selle tähtsaimaks omaduseks ta luges sügavat ideelisi, realismi ja rahvuslõhkust. Krausni ideaalis oli mit tüüpi kunstnik, kes, samuudes ühiskondlike liikumise eesotsas, olis ühiskondlike nähtuste teadlik ja piitsutav kriitik. Krausni tähtsus uue realistliku kunsti arengus on suur. Tema nimega on seotud uue eesriide lüü kunstnike laialdase võitluse algus demokraatliku, realistliku kunsti eest.

Ühingu juhtivanaid jõude ja selle vanaaegne esimees oli Grigori Grigorjevitsš Myassojedov (1835-1911), kes oli haaratud üldisest huvist talupoegade elu vastu. Juba tema esimesed tööd „Ketruse õppimine“ (1859), „Põlapiidaja“ (1860) ja „Noorte õppimise“ (1861) on pühendatud külaliku kujutaminele. Kuid neis töis ei ole kunstniku ideelise pale ja individuaalses veel lõplikult väga kujunenud. Oma personaalu

reformi vastu, kuid samal ajal
ka nende usaldamatust selle suhtes.
Keema ühiskondlike antuaalsus,
kriitide karasteristina, väljendusrikkus,
maailise noorimõne lihtsus-need
on maali parimad omadused.

Maalis "Päev" kirjanduse
mujutab talupõlgi, kes on mihuid ja
tegevad isegi meet äärmiselt viltsust
ja vaesust. See maal näitas, et
kirjanduse ümber rahva loovatene
jõududesse.

Kirjanduse oli energiline ühi-
mine. Ta ei tahtnud ega saanud
ükskõnevalt suhtuda oma kodumaale
saatusesse. Kirjanduse loomingu-
ne muutus kunstniku häält, kes
rõõustab oma rahva parema tuleviku-
est. Kirjanduse jäi elu lõpuni truus
puuduvimiseks võldele. Ta võttis ühes
teistega osa Akadeemia reorgani-
seerimisest ja astus 1893. a. tegevliik-
mena Akadeemia nõukogu, kuid
oli seal valitava hääletamise äh-
konna tõttu juba 1902. a. sunnitud
kõrvaldama oma laenuvõlgad.

Rahva elust, tema muu-
dust, tema jõust, mis kogunes rahva
rüües, jutustavad Konstantiin Apol-
lonovits Savitski (1844-1905) mälest. Maalid.
Pituberi Kunstide Akadeemia, kus
Savitski õppis 60-ndail aastail, oli
sil ajal ametliku, rahvast eemal seis-
va kunsti taimelavaks. Vaatamata
sellele niisugisel suund uue kunst-
muinsel säilitada individuaal-
set omapära. Juba õpingute aas-
tail ilmus Savitski huvi naasreeg-
ile sündumiste vastu. Kuul alles
järest Akadeemia lõpitanuist väis
noor kunstnik anda oma tundes
toda ümbritseva elu kujutamise
tule, käsitleda selliseid teemasid, mis
kaarasid teda ennast ja tema
naasreeget ühiskonda.

Savitski esimeseks suuremaks
teoseks, mis äratas avalikkuse tä-
helepanu noore kunstniku vastu
oli maal „Remontööd raudteel.“ Selle
teose sünd on seotud raudteede
ehitamise ajaga, mis töölise
halastamatu eksploatatsiooniga
valitsvad klassid tunnid miljonid.

Maal kujutab steeni valva kurnavast, kalumata raskest tööst. Seda maali on palju võrdi nõuldud Nevrassvi peemiga „Raudte“: Nii nagu suure poudi lullelures, mi ka maalil on väljendatud autori nunnuõtteid rahva rasne saatuse üle. Kõiklasi piüdis Savitski näidata lihtsat inimest kui ühiskondliku jõudu, kui ühiskonna elu positiivset alget.

Repini maali „Burland Nalgal“ on Savitski „Renouvoõd raudteel“ üks esimesi teoseid, kus käis teravuses on tõstatatud nõiinus tööliste sügavast expluaterimisest. Valides selle teema, kunstnik demonraat pööras ühiskonna tähelepanu ühele kõige valusamale nõiinusele vene tegelikkuses.

1878. a. valmis Savitski maal „Iskoni vastuvõtmine“. Kunstnik ei paljastanud siin mitte üksnes vaimulike silmanähtavusest, nende reaalsusmõist olemust, vaid näitas ka rahva kanglaste vaimset ilu. Kõiklaga neist kanglastest, kes seisab

meesterühma kumil, algab Savitski poolt kõige enam armastatud inimmujude galerii. Need on inimesed, kes kannavad tunnetama oma sünnit jõudu, oma võitlusvõimet.

1844. a. loob kunstnik

„Laadija“ - niidolla tahtega tugeva inimese, kes tunneb oma väärtust. Maalides „Sõveni vastuvõtmine“ „Laadija“ ja reas teistes teistes vorme. Need need need kujud, mis leidsid kõige rühmama väljenduse Savitski monumentaalses maalides „Sõtta saatmine“ (1888). Maali süžee on erandiselt dramaatiline. Maalil on kujutatud sõltamurevate talupoegade traagilist hüvastijätu omaisega. Lohkumise stseenid annavad kunstnikule võimaluse rea sügavalt psühholoogiliste tüüpide loomiseks; igaüks antud kujudest elab eri viiril läbi omaastat lohkumise momenti.

Oma elu lõpuni jäi Savitski rahvale lähedaseks. 1897. a. lõi ta maali „Naidlus põllupeural“, mis käsitleb rahva avalikku protesti.

rõhkyati vastu. 1905. a. revolutsiooni päeval on Savitski revolutsiooniliselt häälstatud rahva poolt.

Pagasihoidelemis töö inimesena, tõsise patrioodina, alati ustavana progressiivsetele tõuspidamistele, läks Savitski veele kunstiajalukku kui üks neid maalikunstnikustriid, kelle pärandit arendavad praegu edasi nõukogude kunstnikud.

Tööliste ja esirüüdelemis intelligenti revolutsiooniline võitlus viigutas paljusid kunstnikke sellest võitlusest oma loominguiga asavõtma. Üks neist oli ka Vladimir Jigorovitš Makovski (1846-1920), kes kuulus juba 1873. a. peale peredovnikute hulka. Tema maalides ta kujutab stseeni väga mitmekesiselt elu aladelt. Suure populaarsuse saavutas tema maal „Arsti vastuvõtul“, kus kunstnik halastamatult naerab mahajäänust, piiratust.

Makovski tüüpilisemate tööde hulka kuulub „Panga vrakk“ (1881), kus on esitatud terve galerii

karantensid tüüpi kaasajalt vene-
maalt. Maalil on unjitatud ka-
he ühiskondliku jõe - rahva ja
eksploaterijate - nõukupõrget. Kahile
pankumit on vastandatud katast-
roosist ärritunud rahvalahule.
Kunstnik paljastab siin pankumite-
petjate tõeolulise olennuse. Vastumõeluse
ja vihaga vaatab panga direktori
ärritunud ja rahutat rahvalahula.
Tema pankur, aimatis hädasõitu,
seemaldub pangast kirelt samm-
dega. Tema näos peegeldub nõidu-
rõõm, nagu näha on ta hästi
tuninud nende õnnetute arvel.

Suure rünnaku seepärast jõe
kaastundega on maalitud väi-
vime töö "Kohtumine". Valumaine ema,
tulib vaatama oma poja, kes
õpib linnas käsitööliste juures. Koh-
tumine toimub külmas aias.
Pisarsilmil vaatab ema oma
kõhnunud poja, kes suure aplunega
sõõb ema poolt kaasa toodud saia-
tükikest.

Maalis "Kõõvõibimine"
Maakovski unjatab stseeni revolüt-

sioonilise intelligenti-narodnikuse elust.

Maanovski süüreed on alati selged, vaatatale arusaadavad, nad ei vaja selgitavaid allkujü. Maanovski kuulub vägapairvate kunstnike hulka revolutsioonisel Venemaal.

Nikolai Aleksandrovitš Jaršennov (1846-1898) nimetatid tema kaasaeg-lased peredivnikute "südametunnis-tuneks" Jaršenko oli esimene vene kunstnik, kes annab maalimunste tööstustöölise helge kujü. Kaavamel üles peredivnikute unnel, on rogu Jaršenko du tihedalt siotud selle väimsa liikumisega, mis ühendas Venemaa parimad kunstili-sed jõud 19. saj. II poolel. Jaršenko loomingu ajalooline tähtsus sei-sab selles, et tema poolt loodud helgetes kujüdes me loeme vene rah-va kauglaslikust väitlustest, revo-lutsiooni ettevalmistamisest Vene-maal. Mitte ükski vene kunstnik, peale Repini, ei anna nii elavat

1) B. Пыльницкий, Н. А. Кроменко. Москва, 1950. No. 5.

kujutust kui faršennu sellist, mi-
das elas ja võitles 70-ndate
aastate hiilgav revolutsiooni
pööras. Juba tema tegevuse esi-
mestist saanud peale võib
selgelt püüelda tema loomingu
profiili: see on naasalege elu ja
võitluse kujutaja. Faršennu loo-
mingu omapäras on püüda
kujutada areuva kapitalismi jõu-
suurlinna elus, näidata selle
demokratiseerumise protsessi kate
klasi jõudude esilkerkimist. Faro-
šennu teine seisab selles, et ta
ei näidanud mitte üksnes
kodanliku linna ahvleid, vaid
ka tema naugelari, neid, kellele
kuulub tulevik. Ja otses väsimat-
ult positiivse naugelare kipi,
otsis seda antiimet ühiskondliku
jõudu, kes võitleb rõhutud rali-
vaste õiguste eest.

Juba kunstniku esimeses
maalis „Kevsmi prespekt ööl“
(1878) ilmuvad faršennu loomingu
ga omased jooned - humani-
sus ja demokratism. Faršennu

näitab siin pealinnas tšinovate
rõpast elu äärel, tšehs seda
iluse puudidega äratada kaas-
tunnud „langemud naised“ vastu.”
Järeemus suhtub siinse amastuse ja
kaastundega kapitalistliku linna
ohvitse, sealguses teavalt süüdis-
tades neid, kes tõukavad naised
säärasele teele.

Suurpärane on järeemus
maal „Kütja“ (1878), mis tõuab
silma karantuseerimise psühho-
loogilise ja esteetiliselt sügama-
rega. Oma maaliga järeemus jük-
tis ühiskonna tähelepanu täiesti
mule nähtuile uue siluiskola-
politaiiaadi tekkimisele ja arene-
misele. „Kütja“ on uus tähele-
panuväärsemaid järeemus täid
ja omab tähtsa kohta uue
maalikunsti arengus. Sama teema
leial edasiarendamist järeemus
järgmises maalil „Nang“ (1878).

Näga huvitav on järeemus
maal „Naiskursuslane“. Tütarlapse-
kursuslane kujutab järeemus

1) В. Гурвичев, Н. А. Гурвичев. Москва, 1950.
к. 19.

loomingu nandvõrs teemas. Kõnduvalt pöördub ta selle juurde tagasi. Naise saatus rõhub sügavalt farsõnuot. See raske te, need katsed leida endale õigusi kodanlikus ühiskonnas nõudsid näitelt suuri kannatusi ja ohvreid. Naised saageli ei talu eakõrdsel võitlust ja siis saadub katastroof. Sellele on maal "Põhjuste teadmata" (1884), mis kujutab naiskõrdsust, kes lõpetab oma elu enesetapnusega.

Mitte üheski maal is kunstnikul ei õnnestunud nii sügavalt edasi anda naise traagikat. Neuenmaa kaasaja tingimustes, kui tähelepanuväärises draamanäitleja P. A. Streptova portrees, toos, mis ulatub kaugelt üle tavalise portreerõõnide. Seda portreed loetakse õigusega mitte üksnes farsõnuo parimaks saavutuseks, vaid kogu 19. saj. i poolle neue realistliku maalikunsti saavutuseks üldse. Kuid farsõnuo ei ole elu parimõne kujitaja, vaid ta näitab oma teõdes ka val.

Japanees neist rannetist tingimustest -
see on pühendumise rahva teeni-
tuse, revolutsiooniväsi te. Eskiis maa-
le "Propagandisti arreturimise" (1887) ta
näitab noort tütarlast, kes on pühenda-
nud oma elu võitlemisele rahva helge
tuleviku eest. See tütarlaps oleks nagu
uueva tütarlapse õde, ta on ainult ra-
tunne kätsekananum. Tuleb ainult
kajuda tunda, et see emais ei teostunud
maailma.

Katse näidata kahe põlvkonna
võitlust on järeleandunud maailmis
"Vana ja noor" (1883), kus on kujuta-
tud isa ja poja vaidlust. ema
ja tütar ei võta osa vaidlusest
kuid on ilmsel, millele rahutuse ja
kaastundega süttub uuevase noor
tütarlaps: neis näitab, et ta on igati
noor uuevaga.

Kaastunnet uue naisel raskel
saatusel vastu avaldab järeleandunud
maailma "Võitlid välja..." järeleandunud
kujutab maailmal saatusel taganuisa-
tud naist, kes on väga raskel
Jedotari "Lenevelli" järeleandunud aga on
lisandud oma maailma valitsevate

klasid moraalil kriitika, mis annab
maalele süüditava ilme.

Suurima populaarsuse saa-
vutab farsšennu maal "Kõinjal
elu." Maali teemaks on armastus ja
lugupidamine töötava inimese vas-
tu, usk tema suurte hingelistuse
omadustesse. Farsšennu näitab tra-
nivalitum poolt arutrituid trelli-
tud vaqumis. Naugid jälgivad
alme huviga turisid, kes on vabad,
kes näivad leunota seina, kuhu
süda soovib. Eriti südamlikult on
antud ema kuju, kes iluselt mõtleb
oma lapse kurvata saatusle. Maal
ei lepita, vaid kutsub üles võitlemle.
Farsšennu kujitab ka tööra-
jate ühiskund röönuhitai nende
karnis elus. Pelline on näitus maal
"Küigel" (1888). Kuid sellisid töid on
tal vähe.

Reaktsiooni aastail, mil rida
kunstnikke eemaldas ühiskondlikust
võitlusest, farsšennu jätkab võitlemist
realismil ja rahvuslikkuse eest kunstis.
Farsšennu oli mõõdukas
sajandi realistide väljapaistva esindaja.

Jarosemo armastas siiralt uue rahvast,
ta sukus tema tohututele jõududene,
tema helgese tulevikku.

Selle perioodi meistrite hulka
kuulub Nassili Maksimovits Maksi-
mov (1844 - 1908). Maksimov pühendas
oma loomingu talupoegade elu
kujutamisele, paljastades tava sar-
kasmiga kogu tsaarirežiimi mädä-
sust. Maksimovi tuntum ja õn-
nustumise maal on „Näia talu
talupoja pulma“ (1875). See töö, alles
üks tähelepanuväärnemaid uue maali-
kunsti, tõi kogu kunstniku kuulsuse.
Siin Maksimov püüdnud uula
pimedust ja mahajäämist.
Porkas silma kunstniku kavatus näi-
dada talupoja moraalsel palil, tema
sügavat liimulikkust, rahu jõudu.
Kuid sejuures tuleb märkida, et
talupoegade kujid maalil ei ole
sugugi idealiseeritud, vaid ainult
neidi poeetilised. Selle maali puhul
on kriitikud viitanud Rembrandt'i
mõjule.¹⁾

Maalis „Perikonna varanduse

¹⁾ А. М. Замонкин, В. М. Максимов.
Москва, 1950. стр. 17.

jagamine "(1876) Maasimov näitas
püüdnuna laqunemist kui vasti-
olude tunnime tulemust viljalis-
konnas, näitas vana patriarhaalse
korra laqunemist. Kujitades epoodi
üle püüdnuna elust Maasimov
kõneldes sellest kui üldisest nähtu-
sist talupidajate seas.

Tüüpiline ja süüdistava
juttu viljalust annab Maasimov
maaliga "Kehv inim" (1879): peale
raske tööpäeva kogunevad talu
inimesed laua ümber, kuid sööma
pole midagi. Selle maaliga Maasi-
movil õnnestus jätkordelt haara-
ta tuhandeid vaatajaid.

Uusma hilisimates töodes "Leiva
laenuamine" (1883) ja "Uusma poolne" (1891)
Maasimov näitab viljalisnõuna eda-
sise kihistumise protsessi. Uusma maalidiga
Maasimov tahtis ütelda vana rahvast
kõik, mida ta teadis.

Uusma tubli meistri oli ka Alexei
Ivanovits Korrukhin (1835-1894). Tema loomia-
geline diapason ei ole suur: alustades
kõrge võitlusriinamal perioodil vana
kumati ajaloos, 60-ndate aastate lõud,
ühhaegselt Puniijori, fantsi ja teistega,

ta ei tõusnud kunagi sellise tuurva sotsiaalse protestini, nagu me näeme tuntu kunstnike töödes. Korrubhini maalide peamine teema on kaasaaja tegelikkuse äiglane kujutamine tema kõige intiimsemates olukordades. See võimaldas tal avada hädid ja üllaid jooni lihtsate vee inimeste südames, kelledest ta suhtus sügava kaastunde ja sümpaatiaga. Sellepärast teda huvitavadki liürilised epissodid, väikeste inimeste "elust - talulaste minutilised rõõmuhetked, nende lapseloomid rõõmud ja mured, lahkumise ja nohtumise stseenid. Need alustikulised tööted, vaatamata oma sotsiaalsele piiratuselle, on edasi ootud siiralt, värskest ja poetiliseilt.

Oma kuulsas maalil, "Enne pih-ti" (1877) Korrubhina kujitab inimesi erinevatel tingimustel ja eri vanustes, kes ootavad oma järjekorda pihituseks. Konkreetsel elulise materjali põhjal näitab kunstnik, kuidas näeb tegelikkuses väga tuntud ristiusu teeselle kohta, et jumala ees on kõik võrdsed, nii rikkad kui ka vaesed.

täiuslikkuse võrdkujiks, mis sunnib
astuma võitluse kõige mahajäänu
ja reaalsõbralike vastu. Repin
tundis silikasti vee inimest, tema
elu ja hinge. Tema loomung on
siluapaitu oma hõudade tera-
mine, sügavuse ja pingusuga
Olgu need kas ajatseelisi sündumisi
või kaasajast elu kujitavad too-
red - kõigjal näeme kujusid, mis
on ilustatud suurimast tahtjõust,
hingeliest sügavusest ja urglinnu-
sest.

Repin elas ja töötas ajastul,
millel Venemaa meistisind ali-
juba käimas. Repin sammus jül-
gelt kaasa revolutsioonilise de-
mokraatidega ja summas koos teiste
eesrindlike kunstnikega vee kunst-
ludistelt akademilise klassitsismi
alustelt demokraatliku realismi
alustele.

Repinile on illoomuliku sü-
gavalt demokraatliku hoiak, millega
ta esines võitluses nii kunsti sisu-
lise ideluse kui ka realistliku
käsitusviisi eest. Repini kunsti ise-

Aramus on see, et ta oma loomias-
gus kõik selle, mis enne teda mitme-
sugustel kunstialadel oli loodud,
süntetiseeris ja ühes sellega püüdis-
minuti kuulati nõrgemale tasemele
tõstis. Lähedane tutvus Stavroiga
oli üheks teguriks, mis aitas kunstii-
kul kujutada kaasaaja sündumisi
revolutsioonilise-demokraatse positsio-
nidelt lähtudes, võtta omaaks kriiti-
lise realismi põhimõtted ja teemata
vabaduse eest võitleva rahva lüve.

Repini kui muumistri muul-
duse pani aluse tema tuntud
maal „Burlanid Volgal“ (1873). Maa-
liga annab Repin esimese sügava
kriitika töötajate poliitilise olusorra
kohta tsaarri-Venemaal. Sellega võib
maali kanglari - burlanid - pi-
dada eluajajärgis M. Gornii muul-
duse „palgajalgrite.“¹⁾

Repin tunneb suurt huvi
uue burlanide vastu. Ja sõidab
piki Volgat, et õigemini tabada
tüüpe ja kõige iseloomulikumad nende
töötingimustes. Selleni teos avaldusid

---

¹⁾ А. Леонков, Русское искусство. Москва, 1952.
лк. 28.

Repini loomingu erimeesed tema
kaasaegsed realiteetneid muutusi.
Repin tabab laiahaardeliselt üh-
kondlikku elu nähteid, tungib sü-
gavamale nende alevusse, asub
leida üldistavaid viimiseid. Ar-
mastades elu, asuas Repin seda täis-
võllielt tunnetada ja veevalt
edasi anda mitmesuguste vär-
vimguliste varjundite harmoonias,
kujutades muistulikuult valgust ja
õhku.

Maalil on kujutatud bur-
laanni, kes kõrvetavate päimeneite
all, higist leemendavates värvides
veavad laava. Lõpmata pikk on Volga.
Ränk ja otsatu on selle salga tü-
kond. Raskelt on vajunud ruina-
rikuale kolm esimest võimast
burlanni. Edasi on ääreltä Ven-
maa lootusttu vilitus süa nõrku
ajamid kalupoigi, preestri seisusest
väljakuulitud papi, karana, põge-
nemud vangid. Kesel paistab silma
alles val päris noori poivuse
kujü. Protokuriva šestiga ta maagn
lakas ära hüta riuuankuma, mil.

lega ka pole suutnud mul hajuda.
Teinud on leppinud oma saatusega,
ja rannet kulanikeis on muudnud
nad, teinud nad enneaegu va-
nans.

Kuid vaatamata sellele ei
kutan nad eile haledust ega va-
jagi seda. Meis elab võimas, seni-
ni mul välgendamata jõud, ja
tundub, et pole tõket, mis võiks
seda pidurdada. Selle maali te-
nens on mul see, et Repini kujutab
siin kulanike kollektiivina, mis
selliga vaatleja mõtteni jõust,
mis peitub ühinemises. Sellel
maalil on iga inimik kulanik
kindlapiirilise individ, kuid ome-
ti seab neid miski lihtsuse tervi-
kus, ja see kokkuvõttes, mi-
da me nende jumes tajume, on
klasi ühtekuulvus, huvide ühtsus.

Repini maal "Kulanid
Valgal" võlas demokraatliku liikumise
mure tõusu perioodil julge
protestina espluaterimise vastu.
Emmanordset avaldusi siin läie
atsustavuse ja kindlusega Repini

sügavalt realistliku loomingu
põhiline ühine - kõrge ideeli-
sus, huvi ja armastus rahva
vastu. Sihtlasi tähtsaks teos noovaa-
torlikku sammude edasi nõgu vene
realistlikus maalimunstis.

Alates ülalmainitud teo-
stest muutub iga Repini uus
maal ühiskondlikuks sündmuseks.
Tema progressiivsetest ideedest kül-
lastunud ja sügavalt rahvali-
kud tööd omavad tohutu suurt
tähtsust ühiskondliku tegevuse.

Oma rännamisel Hugijsi
ümbruskonnas nägi kunstnik
hobumunust vedavat vanurit,
kus istus naha sandarmi vä-
hel poliitiline vaug. See stseen on
leidnud kunstilise kehastuse Repini
sünnus revolutsioonilist liikumist
kujutavas maalis „Kõnvoi saatel.“
Sandarmite närinused, trimmad
näod on kujutatud elava kont-
rastina intelligentse välimusega
vaugile. Emotsionaalne nervuse-
ga on maalil edasi antud
uuraina steppide avarus. Revo-

lutsisooniliidelt meelestatud noorusugu
nägi maalis protesti sivalitsene
julma vägivalda vastu.

Kõrgpunktis noogu uue 19. saj.
II poole võitlevas realismus maa-
linnustis tähistas Repini maal
„Ristikäik Kurski kubumangus.”
Minutatud maalil Repin kujutab
ühte lõiku uue rahva elust
peale 1861. a. reformi, kritiseerides
teravalt klassiühiskonna aluseid.
Kujutades suurejoonelist suulist
ristikäiku sammumas päikeselõu-
lase päeval pini laia liivast
teed, annab Repin ehisa realismi
tõepäraselt edasi võini nähtis,
vajamata oma sümpaatiat ja
antipaatiat. Maalil on väljenda-
tud kunstniku oma meistu-
likkusega võimulolijate tõepust,
valet, küllakehvitu õigustita alu-
uorda. Kirin on näidatud või-
nu toetajana, ta on valitsenise
vahend, aga mitte „vaeste ja
noormatute varjupaik.” Oma elu-
liste tüüpidega kujunes see maal
voloskaalse siindistuseantis

tsaawrešimii ja kogu kodanliku korra vastu. Sime selgusega näitab kunstnik siin kihistumise protsessi üldas.

Repini loominguks leiab rajasid ka praeguse rahva võitlus oma rõhujate vastu. Repin võttis osa kommunaaride nõukogu korraldatud miitingust ja maalis sel teemal aiulaadse naali „Miiting kommunaaride miinijuuris.“ Sellel on kujutatud stseen, kuidas rahvahulk nätab kommunaaride valmud lütsed ja pärjadega.

Repin oli ühtlasi ka revolutsionilise kaasaja kroonik. 80-ndail aastail lõi Repin terve rea maale, mis kajastasid revolutsionilist liikumist. Oma maalides „Ei oodatud“, „Loobumine pihi“, „Revolutsionäri vangistamine“ jne. esitas kunstnik üldiseltatud reijusid, komuretisereimata inimuid. Ja kujitas oma kaasajaseid revolutsionäere, rahva vabaduse ja Sime eest võitlejaid. Kunstnik lõi

veenvalt esile nende võitlejate hingelise suuruse, sügavale aega näidates ühesevõitlejate tragöödiat, mis oli tingitud senaalsusest laiadest rahvamassidest. Sellega avab kunstnik 60-70. ndate aastate narodnikute revolutsioonilise liikumise sisse ja puudused.

Itassar on täie äärmisega nimetanud maali „Ei oodatud vene realistliku maalikuunsti ideoloogias.“ Maal on täie dramaatilisest, siin hämmastab suurima täpäruse ja sügavusega kujutatud isikute karakteristika. Kaudselt liigitavad on poisid ja tütarlapsed, võjusaabum lapsed. Laste näol ja liigitustes on punet ja täpärusest näidatud hingeline seisund selle ootamatu, nende silmis kummalise isiku ilmumise puhul, kelles nad pole veel jõudnud ära tunda oma isa.

Maal äratas tähelepanu vene seltskonna laiadest kiitluse ja avaldas eriti suurt mõju

---

1) N. Pozernauk, Ke megalu. Moskva. Leningrad, 1945. lk. 4.

revolutsioonilisele noorsele.

Repini avaldused positiivset mõju kokkupuutel M. Gorniga. Gorni eluajastav geenius tugevdas ja kindistas Repini realistlikke teaduslike rõhuluste ajal esitulevate maailmavaadetes. Naevast võib kahelda, et nende teoste süžeed, mis Repin on loonud 1905. a. revolutsiooni teemal, on inspireeritud Gorni poolt. Keel muudis Repin maalid „Punased matmed“ „Demonstratsiooni laualajamüü“ ja esimesid „Nõusse pühapäevale“.

Repin armastas palavalt uusi rahvast, oli tuline patrioot ja muutis naibast suurest rõõmuast. Oma loomingu ta kujutas uusi rahvale omaseid, kaugelastikke jõesid. Oma maalid „Sadus“ ta kujutab rahvaliinu sõluna süžeed. Sel teemal oli teemale sügav tähendus: röödumaa, vee püüd oli talle nõige armastus. Suurim populaarsus on aga tema maalil „Ivan Juku ja tema poeg Ivan“. Kui ta ühtides teostas kujutas hõuldast nõigavaid inimliinid elanuni, siis teistes maalides, näit. „Laporoilastes“ tuli hõuldast selguga nähtavale tema loomingu teine pool: riibas uljus ja elurõõm.

Repini teosis ilmuvad meile ette mehed inimesed, kes on veendunud oma õigustes. See on viha kõige vastu, mis rõõvis rahvalt vabaduse, demokraatset, luu rahva ja tema rõõmude ning nimele vastu - kõik see määras Repini kunstilisele alusele ja selle omapäia. Tema loominguilise pärandi jõud seisneb teos, sügavas ideelises rüü, optimismis, palavas armastuses oma rahva vastu. Repini kunstiline pärand pole suurimane väärtusena ainult ühe uue kunstile, vaid ka kogu maailma kunstivaradele.

Peredviimide tähtsus uue kunsti ajaloos on suur. Kogu oma kestva jooksul peredviimide looming teenis rahva huvi. Paljastades halastamatult tsari-venemaa poliitilist ja majanduslikku võrda, kodanikuühenduse ühiskonna emuoli ja sotsiaalsed ebavõrdsust, ta aitas kaasa rahva revolutsioonilisele võitlusele, ta aitas avada silmi

laiadel rahvamasidel valitseva
korra määrusele. Põhikirjanduse
rahvakunne, sügav ideelline, tihed
sõde revolutsioonilise liikumisega,
kunstiline meistrikunne - need
omadused aitavad kaasa mõu-
kogude kujutamise kunsti, maailma
kõige eesrindlikuma kunsti äitsee-
gule.

Uue realistlik filosoofia
19. saj. viimastel aastakümnetel.

19. saj. lõpp tähistab suurt progressiivset murangut Venemaal sotsiaalses elus. Venemaa astub kapitalismi kõrgimasse ja viimasele staadiumi - imperialismi. See uus epook kapitalismi ajaloos võrreldis ulmepõlvega, nagu näitab V. I. Lenin, on väga muranguline, katastroofiline ja vastuoluline. "Kapitalistliku imperialismi ajajärk on küpse ja äärmise kapitalismi, oma hukkumise äärel seisva kapitalismi, minevad küpse kapitalismi ajajärk, et ta peab loobuma uude sotsialismile."¹⁾

Sõltumatu areenil astub miid tööliklass, kujitades endast jõudu, mis on võimeline purustama vana kapitalistliku

¹⁾ Lenin, V. I., Opportunism ja II Internatsionaali krakh, Keerid 22. Tallinn, 1953. lk. 97.

korda ja üles ehitama uut. Töö-
lisklassi eutõrjumine langeb üht
suure avastustega ühiskonnateaduse,
filosoofia ja ajaloos alal, mis on
seotud Lenini ja Stalini nimelega.
Proletariaadi revolutsioon-
iline võitlus tõmbas kaasa
lain rahvamasse. Kuid võinud
tööliste strigid ajasid kodanuse
ärevusse ja tekitasid kortse saa-
bua proletariaadi revolutsiooni ees.
Selle mõjul tänavad 19. saj. lõpul
ja 20. saj. algul uue kultuurilise
mööda, üksteisele diametraalselt
vastukäivad puhangud.

N. Lenin ütles: „Igas rahvusti-
kus kultuuris on kas või välgare-
nematud demokraatlikku ja sotsia-
listliku kultuuri elementid, sest
igas rahvus on töötavad ning
ekspluateritavad hulgad, kelle elu-
tingimused paratamatult tekitavad
demokraatlikku ja sotsialistlikku
ideoloogiat. Kuid igas rahvuses
on ka kodanlik kultuur - realism
mille ainult „elementide“ näol, vaid

valitseva kultuuri näol.")

Stende kahe kultuuri võitlus - Jõennõõveni ja Plekhanovi, Lenini ja Stalini kultuurilt poolt ja Struude ja Puriškevitsi kultuurilt poolt - teravnes tunduvalt siis, kui selgus proletaariaadi kui uue revolutsiooni hegemooni ülemaailmse ajalooline tähtsus.

Peredvõimude uuest võrsus 60-ndate aastate demokraatlike meeleolude tõrjumist, mida ähutas talurahva liikumine ja talurahva revolutsiooni eide. Stende lootust püünevamine, millele järgnes intelli- gentsi sügav kriis, kutsus esile kriisi ka peredvõimude seas. Siin tornab selgesti silma kahe suunitluse liikumise - realistliku, mis on seotud rahwaga, töölisklassiga ja demokraat- lisse taluorganisatsiooniga; ja teise idealistliku, mis on seotud patriar- haalsetel iganditist. Paljud uued kunstnikud jätkavad uue realis- tide traditsiooni maailmuust, ri- kastades neid uute motiivide

---

Jõenin, N.S., Kriitilisi märkmeid rah-
vuskuksimuse kohta, Teased 20.
Tallinn, 1953. lk. 8.

ja tehniliste saavutustega. Reant-
siooniliste meeloluete mõjul
tänuab aga 90-ndate aastate
lõpus uus pool, mis on juhtis
kodanulnult võrsunud kunstiline
rühm, kes koosneb ajakirja "Miri
iskustva" ümber. Mee esteetiline
aluseks sai individualism, kunst-
sirems irdunud elanused, tume
ainsaks funktsionismis - nauding.
Kõlde loominguks kerkivad üha
enam eile süütuks tävriustii-
vid väinukodanule elust, millist
puudub paljastav, ideeline suund.
Küüdsõnans saab "kunst kunsti
pärast."

"Miri iskustva" rühma rahul-
das täiesti elattise'i kunst, kes väi-
tis, et ta unistab ainult tasa-
kaalu, rahu ja puhuse kunstist,
kunstist, milles pole äärmust teri-
tavat süüed.

Kuid uue realismi ei
sure selgi perioodil, ta astub ai-
nult uude, proletariaansuse ajajärku.
On selge, et mitte uoh ja mitte
kõik ei suutnud leida äiget

teid selles võitluses. Osa muutuse
juures me näeme rõhulisi, taga-
nemisi. Kuid sellist hoolimata
võib realitlikult muut sammuks mit-
arunguteid. Tema saavutusi ei
saa küll võrrelda 70-80. aastate
aastate realitlikult muusti omadega,
kuid ta esindab innaagi jõu-
list liikumist. Perestroika noo-
rema põlve esindajate seast võib
esiplaanile terve rida muutujaid,
kes oma loominguks vajavad
mündatuse. Nennuud majau-
duslikus ja poliitilises aluvooras.
sureva kapitalismi perioodil. Nende
tööduse ilmub uus kangelaue-
tööline, nende maalides peegel-
dub küla uus ilme - talupoegade
diferentseerimine kulanute ja
kõhvikute näol. Peega jäävad
noorema põlve perestroika töö-
des püsima iduulius ja progres-
siivsed tendentsid, mis olid nii
isoleonidid vanema põlve
perestroikaile.

Sihis tähtsaimas rühmas
sellis rühmas on Nikolai Alexe-

jevitš Kassatkin (1859 - 1930). Tema elu ja looming langevad ajajärku, mil revolutsioonide kunstis hakkavad ilmuma tõised teemad. Kassatkin esindab revolutsioonide kunsti arengus uut etappi, mis on seotud revolutsioonilise proletariaadi liikumise kasvuga Venemaal. Ja just selles seisukorras tema kunsti kvalitatiivne omapära, tema novaatorlik olemus ja ajalooline tähtsus. Ellitte ei oleki varem kunstmunstus ei sidunud oma loomingut nii tihedasti töölisklassi elu ja võitlusega kui seda tegi Kassatkin ja mitte ühelgi neist ei õnnestunud luua nii helget ja veevat veev töölisklassi kauglaslike muuside galeriid, näidata nii riigumalt proletariaati kui võimast jõudu, kellele kuulub võit, kellele kuulub tulevik.

Oma teemad ja muusid Kassatkin võttis elust, tema teod on igapäevase, tavalise elu sügava uurimise ja tundma-

õppinud tulemused. Enamikus
Kassatkini maalides on vähe
tegevust, kuid need haaravad
vaatajat lihtsate naugilaste
süsimise kannatuse kujutamise
suure jõu ja sügavusega.

Juba Kassatkini esimene
tähtsaimväärsem töö "Kõrgsied
kirikumisel trepil" (1883) kõneleb
küllaldase selgusega noore kunst-
niku loomuliku ideelisest suu-
nitlusest.

Maalil "Näistlejad" on
haruldaselt hästi edasi antud
võne küla elu, vöne tütarlaste
elu. Kuid siin ei ole üksnes poe-
sia, vaid ka elu proosa. Kunst-
nik ei unusta minutikski,
et ta kujutab kepoamijärget Ven-
maad nõgu tema suute vas-
tuoludega.

Stapitsõnaline ja lihtne on
ka Kassatkini teine külaelu
käsitlenud maal "Naeslapsed" (1891).
See selge varasvõadine päev; si-
mine pituudeta taavas; veel roatu-
mata kalnu ees seisavaad nass

valgepäist last. Nannu on laste-
mud põlveldi, sügavale lange-
tamud pea. Pühadens on nad
tulnud kalli kama jumole,
tunes kaasa ihe ainsa vävi-
tud muna. Sellist ajast, kui
kalmistul on see uus hana,
on nad jäänud kodututens
naulastens. See maal nagu
jätkaus jutustust maalasti-vaes-
laste elust ja saastusest, misla
alustas Perov oma maalil
„Palupeja matued.“

Maalid „Raske“, „Nimne
soov“, „Tõbratanid“ avavad me
peatiki kunstniku loomingu, al-
gab uus tsükkel töid, mis on
pühendatud tööliklassile. Ja see
teema jääki müid klassikil
peatumass. Klassikis osas siin
avada me siin, osas näidata
töölist kui me klassi esindajat.

Klassikimil on iseloomlik
autori suure pealt antud selitu-
sid maalide kohta. Nii selitab
ta näitus maali „Raske“ (1892)
järgmiselt: „Töölist kurnatus, vabri-

kuhsume kitsus, töökaitse puudumise alide ragedasti vigastuste põhjusena. Nabriin puustatud täga noor tööline tuleb armastatud tütarlapse juurde. Kalle on kallis tütarlapse asavõtt, kuid ta suure pilu on sunnitud naugusesse, tema mõtted on seltsimeeste juures, kes töötavad koos revolutsionääridega püüdes all." 1)

Ilmutav on ka Kassatini maal "Lahnumine" (1892), kus on kujutatud vanemate lahnumise momenti: lapsed, keda nad on sunnitud andma kasvatusmajasse ehk "ingliteabriisse" 2) nagu neid tollal nimelati. Kassatini näitab siin neid väljakuulutatuid tingimusi, mis sundisid täiesti astuma näitluse negatiivse võrre vastu.

Putruades mitmesuguste alade töölistega, tänuab Kassatiniil eriline huvi kaevurite vastu.

1) Муравьев, Николай Алексеевич Кассатини. Москва. Ленинград, 1954. стр. 17.

2) К. С., Художник рабочего класса. Мехуество и т., Москва, 1954.

Et nendega lähemalt tutvuda ta
stidab isegi Donbassi. Hoolina
töö tulemusena valmib 1895. a.
esimene seria maale kaevuritest:
„Naiskaevur“, „Naised koguvad sütt
mahajäetud kaktist“, „Kaevurite
vahetus“. Maalil „Naiskaevur“
on antud haudlõuvene tütar-
lapse - kaevuri kuju. Nüüd ma-
likumatis on see taas esimene, mis
annab naise - industriaaltöölise
kuju. Kõrvuti Zaurimaalidega
Kassatkin lõi ka terve rea Don-
bassi kaevurite portreid.

Oma maalil „Tõre
taga“ (1896) kunstnik käsitleb
perisoodi, mil tsarid. Nõuena
vauglad alid tulvil areteeritud.
Lügarva kaastundega on näi-
datud naiste meelheidet vaugla-
müüride taga. See on kunstniku-
humanisti etteheide rektivale
ühiskondlikult norrale ja sütlasi-
na ühiskutse tõbhitel väitluses
selle kora vastu. Ka maalid „Koh-
tu uoridoris“, „Areteeritud nohta-
müel“ (1897) kujutavad, kurjatigijaid;

inimesi, kes on viidud mulleki-
 teni ja kes on väga astunud
 rõhuni ja ebavõrdse vastu.
 „Arutlused kohtamisel“ näitab
 inimesi, keda tsarism kardab.
 Illeis on noored töölised.
 Nad ei kartnud tasta häält
 oma õiguste kaitses ja nad
 laugvad tsarri vauglate müü-
 riid taha.

Nende maalide ajaloolise
 tähtsus seisab selles, et kunstnik
 oskas näidata, kuidas rahvas-
 tööline, nende naised ja ta-
 lupojad on asunud võitluse talle
 tsarri isevalitsuse vastu. Naneema
 põlve peredvõitnime töödes me nä-
 gime üha rohkem revolutsionääride
 osa võitluses rahva õnne eest.
 Kassatkin maalides me näeme,
 et rahvamaasid on asunud
 võitluse helgema tuleviku eest.

Kassatkin jäädvustas oma
 maalides ka 1905.a. revolutsiooni
 sündmusi. Maalides „Revolutsiooni
 õhuvõid“, „Nõuskuuri viim-
 ne tunnus“, „Baumanni matustele“

hommin" jt. Kassatnui jutustab
9. jaanuari ja elosuva rekasta-
tud ülestõusu sündmustest.
Vaadeldes need maalid, mee-
nuvad tahtmatult lehenügid
M. Gornii romaani "Kliin
Languini elu," kus kirjeldab ju-
tustab 1905. a. sündmustest,
ülestõusumid Moskovast. Kassat-
nui on nende maalides täie-
likult isevalitsuse vastu, ta
on väinustatud tööliste kange-
lastinnust ja mehiusest. Suu-
re armastuse ja innuga kirju-
tab ta ülestõusumid rahva
esindajaid.

On oluline märkida veel
üht uut külge väinustamis-
tud teostes: naiste osavõtt võit-
lusest. Kassatnui oskab kujutada
suure sisemise jõu ja enigiaga
meid, kes on võimeliid kange-
lastinnust tegevus. Maalil "Revo-
lutsiooni ohvrid" tõrkab silma
tütarlaps - revolutsionääri nappi,
kes on tapetud ülestõusu ajal.
See on ühe kangelase, liitva

Uue töölineisuse kuu.

Kassatini loominguuie
tegevus jätkub nõunogude
ajal. Tema tähtsus on eriti
suur seetõttu, et ta kuulub
nende kunstnike hulka, kes on
olevate lihtsate uue realismi
maalikunsti ja nõunogude ees-
rindliku kunsti vahel.

Üks iseseisvamaid kunstnikke
19. saj. lõpul, kes jätkab pöördumist
vanema põlvkonna traditsioonidele, on
Aabram Jefimovitš Arkhipov (1862-1930).

Arkhipovi loominguuie iseloomustab püüed
läheneda loodusele, s.o. maalimuntes
orgaaniliselt ühendada loodus ja olus-
tus. Näga paljudes teostes ta kujutab
stseene oma varmist lapsepõlvest. Saa-
nud kunstnikuna, ta ei suuda unun-
tseda vanemid kunstnikke, kes ta oli
üles kasvanud. Näitus maalil "Põbra-
kariol" (1886) ta kujutab oma ema, kes
haigena ja väinuna istub noodis,
poolpimedas hütis. Liina rõõmustavad
ei ole enam oodata tulevikus, teis
naeva ja viitavad on minevikumälestu-
sed. Sügav lootusetus on maali

kangelaste nägudes ja poosides.

Luure edes saavutas Arhipov maal „elööda Okat“ (1890). Klassik kirjutas selle kohta: „Kogu pilt on maalitud otse päinest, seda on tunda kõiget, igast varjust ja valguse sävitatust, tema imekaunist üldmujest.“¹⁾ Maal kutsub vaatajast esile nii kurbust kui ka rõõmu.

Oma maalil „Pimeained“ (1894) ta vaatab julgelt näkku karmile tööle. Siin Arhipov näitab kurnatud naist, kes ei näe põlvede avarust, kes ei tea, mida tähendab päike. Pimeduses ja minekus, süngete auru- ja pilvede vahel, suitsus ja viirus nad saavad mõõda oma ühekülgse ja rõõmutu elu. Haruldast hästi on antud pukuava naise muju, kogu tema poosist, tema ilmet paistab nagu lii suudatus ta enam millelegi mõelda, nagu ei oleks tal enam mingisid soovet.

Arhipov räägib oma maalides tõtt rasku elust, kirjutas mingiteki „pimeduse rüüst“, ta oskab näidata nii

¹⁾ Д. Сызганов, Архимъ Архиповъ Архивъ.
Меркурио Н. Н. Москва, 1949. лк. 14.

halva raskest saadud, kui ka üksi-
mud hulged. Päinere viiri tema elus.
Nahest on see valguise viiri lõna otseselt
kähenduses, kuid üsna sageli on see
hulge meelolu. Selline päinerepaistliku
meelolu torub silma muutuvas
maalis "klasside töökojas" (1897). Sellil
väinere mõtteleil olustinu maalil
on vägindatusel töö peemia, lihtsa, kuid
virga töö peemia, millel põlineb
kõik, isegi lõbusad manereadid
ja kamevalid.

Sajandite vahetusel toimub
Arhijovi loominguus pööre, tevivad
mud tendentsid ja suunitlemid.
Tunduvalt suureneb maastinu osa te-
ma töödes, toimub eemaldumise olusti-
numaalist. Kuid vastavõtta sellele on
Arhijovi tähtsus suure muusti ajaloos
suur.

Peredovõimute hulka, kes ei
kastanud kunni oma riikava progres-
siivsetele ideedele kuulub Sergõi Aleks-
jovitš Korovin (1858-1908). Korovini loo-
mingu kesuseks aineks oli suure müla
kujutamise. Juba ta varasemad
tööd näitavad elavat luvi ühis-

kandline ühinevate vastu. See aastaid
muutuin töötav maalide rullal
sõdurite elust. Hiljem lähem aega üle
puht talupoegade elu kujitamine.
20.-90.-ndate aastate vüla, mida kä-
sitleb korovin, oli oma ilmet tundu-
valt muutunud. Elu tempo oli vii-
renenud. Kulid nähtavale uued ma-
janduslikud ja poliitilised jõud, mida
oli esile nutunud kapitalismi
üha suurev arenevise. Mues ja
atsustavars momentide vüla elus oli
klassivõitlus talupoegade eneste vahel.
Külas areneb diferentsiumine, kuju-
neb vüla kodanlus ja nekovita. Kor-
ovin oma töödes oskab iluvalt elasi
anda kogu seda protsessi:

Arhipovi maal „Enne vanista-
mist“ (1885) kujitab ettevalmistusi talu-
pejõu pensuivis vallakoktus. Siin kor-
ovin esimesena astus talupoegade elu-
liste huvide kaitsmise teele. Kuid see
oli alles algus. Naabamata rumelle
andemulle ei saa jätta täielikult pau-
mata ka selle piinatust, mille
korovin seudab täielikult ületada
oma tähtsainuas töös „Koguoma

tragöödia äratas paljudele uue ees-
rindliku inimuse tähelepanu. Sellest
rääkis nõnduvalt Lenin, väinudes ei
suutnud sellest mööda minna
ka uue niipäraseid ja muutunud.
Kuid üksi neid ei suutnud nii
suure jõu ja õiglusega näidata
uue talupoegade saatust kui seda
tegi oma loominguks Sergei Vasiljevitš
Svanov (1864-1910) - üks tähelepanu-
väärsemaid muutumise sajandite vake-
ruid Venemaal.

Kujutades rõhutatud ja
laostunud talupoja peremonda, kes
on tulnud vangla väravate juurele,
et tekiid saada vangistatud omas-
test („Vangla juures“ 1885). suure rõuge-
nus talupojad loevad agitatorilt
saanud illegaalset kirjandust („Kõljau-
da klavi“ raamnis 1888) Svanov näitab
talupoja õigustet olemele ja tema
mistusi vabadusest.

Oma eimustest teadest peale
Svanov esineb muutumise, uue ühis-
kondliku nõustuse on näidata
majanduslikult ja poliitiliselt
rõhutatud rahva viltsat elu. Väikes

tel, mida mõõda lüüsid parimad
vene kunstnikud - realistid, Ivanov
alustas tegevust professionaalse kunst-
nimega.

Ivanov pühendas oma
loomingu talupoegade-väljarandajate
elu kujutamisele. Palju rändas ta koos
ümbraskajatega mõõda venemaa tal-
muisid teid, elades ise naasa nende
rõõmudele ja muredele. Palju tra-
giline stseen teinud kunstniku silma-
de all. Ning Ivanov oskas eredates
värvides edasi anda nälgist aetud
talurahva viltsust.

80-ndate aastate lõpul
Ivanov alustab maalide sarja, mis
on pühendatud väljarandajatele.
"Ümbraskajad väguis" (1887) kujutab
vana naist kambavaguni jorandal
istumas. Eriti luurtav on maali-
juures vagunit läitva päikesvalguse
esitamise. Masendavalt mõjib Ivano-
vi maal "Ümbraskajad tagurpid" (1888).
Ivanovi parim maal on
kahtlemata "Pul. Asuniku surm" (1889),
mis kujutab traagilist episoodi
ümbraskajate elust. Selle maaliiga

kuuntumise nagu bolševik üteldakse:
"Näe nii suurel vaesel ja vi-
letsad venemaa tudel ja ei ole kellelgi
sellise tegemist."")

19. saj. viimastel aastatel
Ivanov pööras suurt tähelepanu aja-
loomaalidele.

Nähes talupoegade võitlustest,
tema loostunud olukorras, Ivanov
nägi ka talupoegade massi protestili-
ikumist. 1905.a. revolutsiooni päevil
Ivanovi looming omandab võitleva
elue. Maalis "Kariistussalk" on esita-
tud episood 1905.a. revolutsioonist
külas. Saunuti kätitavad revolutsiooni
sündumusi Venemaal Ivanovi maalid
, "Maipõlv", "Striik" j.t.

Ivanovi maalide kaudu
avaneb meile uus rahva raskus,
vaegipõlvale sarnanev elu. Kuuntumise on
oma tundes püüdnud kujutada rah-
vast mitte üksnes kannatajana, vaid
ka võitlemas bulgema tuleviku eest,
ja selles võitluses etendab ka Ivanov
oma loominguga suurt, innustavat
osa.

1) Т. Сызганов, эссе "Воспоминания об Иванове".
Москва - Ленинград, 1949. стр. 14.

testi vägivald vastu. 1905. aasta meele-
alud on kunstnik jäädvustanud
mitmetes teravates karikatuurides
ning joonistustes. "Pärast rahustamist"
kirjutab Perov, kuidas "Kinolai II", sam-
nudes laipadel, temmevõenet kaevata all,
kinnitab Georgi rist riinda rahvaga
arveid õiendamaid akvituridile.
Karikatuuris "1906. a. taime väljä-
vaated" näeme põldu, mis on vilja-
haande asemel kaetud püramiididega
asetatud püssidega. Mõneva esimees
liberaalse leeri kunstnikust kavatses
Perov Baumann matustel teemal luma
monumentaalse kompositsiooni; kuid
kuna valmimud eiis teda nähtä-
vasti ei rahuldanud, jäi see teosta-
mata.

Siiski põlates rahumees
võimud, ei näinud Perov ega dri-
midki väljajäänu kodanliku süsteemi
raamidest. Isegi 1905. a. revolutsiooni
sündmused ei viinud teda oluliselt
kaugemale kodanliku liberalismi
suunokladelt. Kuigi kunstnikul polnud
müügit poliitilist, kindlat maailma-
vaadet, ei saanud ta jätta raagerikate

sotsiaalse ebavõrdsuse avaldustele. Seroiv muutub nende kunstnike - rea-
listide plejaadi, kes määravad uue
maalirõõli palge 20. saj. künnil.

Naadeldes uue kunsti 19. saj.
viimastel aastakümnetel, ei tohi
hetkekski unustada, et siin toimus
pidev võitlus kahe teineteile teravalt
diametraalse suunitluse vahel.
Ühelt poolt oli realistlik kunst, mis
ammendas oma jõu kasvavast demok-
raatlikust liikumisest ning oli tihedasti
seotud rahvaga, ja teiselt poolt
formalistlik kunst, mis vaatas mine-
vikku, tunnetas ainult "kunsti kunsti"
pärast" oli tihedasti seotud valitseva-
te klassidega ja nende reaktsioonilise
ideoloogiaga. Kuid vaatamata võit-
lusele kasvavale suutlusele eesrindlikud
uue kunstnikud hoidsid kõrgel realismi
lippu, nad jäid kõigest hoolimata
brunnis uue kunsti realistlikule tra-
ditsioonidele. Oma jõupingutustega
nad aitasid kasvada uue
kunstnike - realistide uut põlvkonda.

Lõppsõna.

Kunsti valdkonnas väljendas
neue rahvas hämmastavad jõudu,
lumes kõige koledamatus tüngimustes
kauni iluühjanduse, inettuvääne
maalikunsti ja originaalse muusika,
millest terve maailm on vaimusta-
tud. (Gorni)"

Reformijärguil aastail algas
uus tähelepanuväärsemaid epohle
neue kunsti ajaloos - võitleva demokraatia
liidu realismi ajajärk. Kogu kaasaegse
neue kunsti parimate esindajate loomir-
gus kajastus rahva võitlus isevalitsuse
raske rõhuvise vastu, rümpaatia Belins-
ki, Iðernõdeveni, revolutsiooniliste naard-
nikult vastu, intensiivne osavõtt töö-
likklassi võitlusest - kõik see määras
ära neue kunsti ilme 19. saj. II poolel.

Iluri rahva elu vastu oli vahetult seotud kriitilise suhtumisega kõigise klassiduse, mis elasid rahva ekspluatatsioonide arvel.

Uue maalikuunsti iseärasus on alati olnud tema sügav idealism, sisurikkus. Erinevatel ajajätkudel uue kunstnikud peegeldasid talle truult oma rahva elu, sotsiaalsed olusid. Juba oma varasemal perioodil peale uue maalikuunsti näitab oma loojate suurt hingelist rikkust.

Realism, sügav idealism, rahvapärased - need on 19. saj. II poole uue kunsti iseloomustavad jooned. 19. saj. uue progressiivsed kunstnikud väitlesid rohu oma tegevuse kaudu apoliitilisuse, kosmopolitismi ja formalismi vastu, astades sellele vastumärgiks sügavalt ideelise, rahvusliku kunsti.

Uues sügavalt rahvuslikus, uue realistlikus kunstis on suur üldmaailmuse tähtsus. Tema lühidelt kirjeldada väljenduse kaudu uus, progressiivne, mille tõsi uue 19. saj. kunstis kriitiline realism. Arendades

kasvava revolutsiooniline liikumine
tingimustes vene realistlik kumst 19. saj.
II poolel oli palju täisväärtulikum ja
elujõulisem kui kumst Lääne-Euroopas.
Lääne liikumine Lääne-Euroopa
kumstis 19. saj. ei lähenenud sel määral
rahva liividele, ei peegeldanud nii
sügavalt tema kannatusi kui kriiti-
lise realismi vene kumstis. Vene kumst-
niind-realistid, nagu vene kirjaja-
nikudki, olid oma rahva rüüme-
tunnistuse, tema teuritus ja tema
õpetajatus. Need vene demokraatliku
kumsti suurepärased omadused jät-
kavad oma aruqut juba mes nõu-
kogude ühiskonnas, mille põhiniõte-
tel. Sotsialistliku ühiskonna rüpes are-
neb mit tüüpi kumst - sotsialistlik
realism, mida rahvas austab see-
pärast, et ta kasvatab temas armas-
tust oma kodumaa vastu, püüdlusi
mille saavutamisele kummunismis-üts-
ehitamises.

V. I. Lenini kirjubab: „Marxism
võitis endale ülemaailmse ajaloolise
tähtsuse revolutsioonilise proletariadi
ideoloogiana sellega, et ta ei leitud

uudale kodanliku epohhi hinnata-
nanaid saavutusi; vaid vastupidli,
süvendas ja töötas ümber kõik, mis
oli väärtuslikku roogu inimuse ja
kultuuri rohuem uui kaotuse
astases arengus." 1)

Jätkatis mineviku realistliku
muisti progressiivseid traditsioone,
tõstis nõukogude muist realistliku
meetodi kõrgemale ajaloole astmele,
sotsialistliku realismi perioodi. Nõu-
kogude muist ei arvusta üksnes mine-
vikku ega peegelda alviku, vaid
ta avab ka tulevikku.

---

1) Ленин, В.И., в пролетарской культуре.
Сочинения 31. Ленинград, 1950. эк. 292.

Kasvatatud kirjanduse nimetusi.

- 1) Lenin, V. I., Herreni mälestused. Valitud teosed I. Tallinn, 1945.
- 2) Lenin, V. I., Kriitilisi märkmeid rahvuslismuse kohta. Teosed 20. Tallinn, 1954.
- 3) Lenin, V. I., Oportunism ja II Internatsionaali krakh. Teosed 22. Tallinn, 1953.
- 4) Ленин, В. И., Оportunизм и национализм. Социализм 31. Ленинград, 1950.
- 5) Lenin, V. I., Lev Jaltsi kei neli revolutsiooni peigil. Teosed 15. Tallinn, 1953.
- 6) Lenin, V. I., Nõuetas tööloajanduse ajaloost. Teosed 20. Tallinn, 1953.

- 1) Алпатов, М., Русский театр второй половины XIX века. Искусство н.б. Москва, 1947.
- 2) Арсентьевская, А.И., Т.А. Федотов. Москва, 1952.
- 3) Гельс, Г., Нем историк театрал.
Tallinn, 1949.
- 4) Дамовская, Р.В., Н.В. Неврѣв. Москва, 1950.
- 5) Друскин, С.Н., М.Э. Ренн. Москва, 1944.
- 6) Дмитриева, Н., А.Е. Архимов. Искусство н.ч.
Москва, 1949.
- 7) Муравлёв, Николай Алексеевич Касаткин. Москва-Ленинград, 1954.
- 8) Муравлёв, Э.В., В. Маковский. Москва, 1950.
- 9) Замолкин, А.М., В.М. Максимов. Москва, 1950.
- 10) Зимберштейн, М., К истории создания картины Ренна "Арет пропалагандиста". Искусство н.з.
Москва, 1949.
- 11) Зименко, В., Мравинский брак. Москва-Ленинград, 1947.
- 12) Зименко, В., Василий Григорьевич Геров.
Москва-Ленинград, 1948.
- 13) Зотов, А., Борьба двух направлений в русском искусстве. Искусство н.з. Москва, 1948.
- 14) Иванов, П., Эстетические взгляды перновского. Искусство н.б. Москва, 1948.
- 15) Могансон, Б.В., Государственная Третьяковская Галерея. Москва, 1953.

- 16) Л.С., Судоженики рабочего класса. Искусство н.1. Москва, 1954.
- 17) Коваленская, Н.Н., История русского искусства первой половины XIX века. Москва, 1951.
- 18) Лебедев, Б.Э., Валентин Серов. Москва - Ленинград, 1946.
- 19) Леонов, А., Бюстотисатель прореформенной деревни. Искусство н.6. Москва, 1949.
- 20) Леонов, А., Русское искусство. Москва, 1950.
- 21) Михайло, А., К вопросу о понимании русского искусства первой половины XIX века. Искусство н.2. Москва, 1953.
- 22) Михайлов, А., Передвижники и их историческое значение. Искусство н.4. Москва, 1947.
- 23) Павлов, Н., Н.Н. Раков. Союзинг н.2. Дальний, 1947.
- 24) Крышков, В., Н.А. Ярошенко. Москва, 1950.
- 25) Розенталь, А., Не годили. Москва - Ленинград, 1945.
- 26) Ракова, М., О новаторстве Федотова - мастера. Искусство н.5. Москва, 1953.
- 27) Ромашкина, Э.С., К вопросу о предпринимании и организации товарищества передвижных художественных выставок. Ежегодник института истории искусств. Москва, 1954.
- 28) Стасов, В., Хороша ли разнь между судожениками. Избранные сочинения III. Москва, 1952.

- 29) Ситник, К., Выходящийся русский художественный кризис. Искусство и. 1. Москва, 1949.
- 30) Ситник, К., Народный художник. Искусство и. 5. Москва, 1949.
- 31) Ситник, К., Советские художники. Искусство и. 4. Москва, 1948.
- 32) Суздаль, П., Сергей Васильевич Иванов. Москва-Ленинград, 1949.
- 33) Суздаль, П., Владимир Иванович Мамонтовский. Москва-Ленинград, 1949.
- 34) Суздаль, П., Валерий Иванович Яковл. Москва-Ленинград, 1949.
- 35) Толстой, В., Алексей Иванович Корзухин. Москва-Ленинград, 1948.
- 36) Яковлев, В., Основоложители критического реализма в русской живописи. Искусство и. 6. Москва, 1952.

Sisukord.

- 1) Sissejuhatus ..... lk. 1.
- 2) Realismi tärganine vee olustikumaalis .... lk. 9.
- 3) Realistlike tendentside süvenemine vee olusti-
kumaalis 19. saj. 60-ndail aastail ..... lk. 24.
- 4) Kriitiline realismi õitseng vee olustikumaalis
ja tema osa sotsiaal-politilises vöitluses.. lk. 47.
- 5) Nee realistlik olustikumaal 19. saj. viimastel
aastakümnetel ..... lk. 91.
- 6) Lõppõna ..... lk. 114.
- 7) Kasutatud kirjanduse nimeviri ..... lk. 118.